БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 124 (3862).

27 ИЮНЬ ПАЙШАНБА 1968 ЙИЛ

Баҳоси 2 тийин.

ПАХТАЗОР ХАБАРЛАРИ

ЎРТА ЧИРЧИҚ. Миришкор деҳқонлар 609 гектар пахта майдонидан 26,1 ўрнига 28 центнердан ҳосил кўтариш учун фидокорона меҳнат қилишяпти. «Партия XXII съезди» колхозининг пахтакорлари ғўзаларини шу кунгача иккинчи комплекс ишловдан чиқардилар. Ҳар бир гектарда 88—90 минг тупдан кўчат бўлишини таъминлашди. Пахтакорларнинг тадбиркорлик билан ишлаганликлари эвазига ғўзалар 4—5 тадан шона ҳосил қилди.

Ш. Ҳолмуҳамедов.

ЯНГИЙЎЛ. «Октябрь 40 йиллиги» колхозининг мен сувчилик қилаётган участкасида,— дейди тажрибали сувчи Ҳаким Камолов, — 190 гектар пахта майдони бор. Ана шу ерлардан 45 центнердан ҳосил олиш учун ғўзанинг талабига қараб суғориш катта роль ўйнайди, шунга амал қилган деҳқон эрта мўлжалга етади. Мен ўз вазифамни яхши бажариш учун курашмоқдаман.

Т. Умурзоқов.

БЎКА. И. Сардаровнн Охунбобоев номли колхозда ҳамма ҳурмат қилади. У бошлиқ звено аъзолари бу йил мавжуд экин майдонларидан 24,3 центнердан «оқ олтин» кўтариш учун иш бошлашган. Улар парвариш қилаётган майдонларда биронта бегона ўт йўқ. Иккинчи комплекс ишлов тугатилиб, учинчи марта ишлов бериш бошлаб юборилди.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ТЎРТИНЧИ СЕССИЯСИ

СССР Олий Советининг IV сессияси 25 апрель соат 15 да Союзлар уйининг колонна залида ўз ишини давом эттирди. Бу ерда Миллатлар Совети раисининг ўринбосари депутат С. М. Петросян раислигида Миллатлар Советининг мажлиси бўлди.

Депутат С. О. Притицкий СССР Олий Совети Президиуми раисининг ўринбосари лавозимига сайланганлиги муносабати билан у Миллатлар Совети раисининг ўринбосари вазифасидан озод қилинди.

Белоруссия ССРдан Миллатлар Советига депутат қилиб сайланган кишиларнинг таклифига биноан депутат В. Е. Лобанок Миллатлар Совети раисининг ўринбосари қилиб сайланди. Шу муносабат билан депутат В. Е. Лобанок Миллатлар Совети қишлоқ хўжалик комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинди.

Депутат А. С. Суюмбоев Қирғизистон ССР Министрлар Советининг раиси қилиб тайинланганлиги ва лавозими бўйича СССР ҳукумати составига кирганлиги муносабати билан Миллатлар Совети план—бюджет комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинди.

Шундан кейин кун тартибидаги биринчи масала юзасидан Миллатлар Советининг соғлиқни сақлаш ва социал-таъминот комиссияси раиси депутат Батиш Солиева қўшимча доклад қилди.

Сўнгра СССР Соғлиқни сақлаш министри Б. В. Петровскийнинг «СССРда аҳолига медицина ёрдамининг аҳволи ва соғлиқни сақлашни яхшилаш чоралари тўғрисида»ги доклади юзасидан музокаралар бошланди.

Иттифоқ Советининг 26 июнь эрталабки мажлисида СССР Соғлиқни сақлаш министри Б. В. Петровскийнинг доклади юзасидан музокаралар давом эттирилди. Сўнгра Иттифоқ Советининг соғлиқни сақлаш комиссиясининг раиси депутат Н. Н. Блохин қўшимча доклад қилди.

СССР Соғлиқни сақлаш министри Б. В. Петровскийнинг якунловчи нутқидан кейин ва биринчи масала юзасидан қарор қабул қилингач, депутатлар кун тартибидаги иккинчи масала— «Никоҳ ва оила тўғрисида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар қонунларининг асослари лойиҳаси тўғрисида»ги масалани муҳокама қилишга ўтдилар. Иккинчи масала юзасидан Иттифоқ Совети қонун лойиҳаларини тайёрловчи комиссиянинг раиси депутат М. С. Соломенцев доклад қилди.

Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел» колхозининг 1-участка аъзолари 120 гектар ернинг ҳар гектаридан 40 центнердан ҳосил етиштириш мажбуриятини олган. Суратда: тажрибали сувчи Нурали Йўлдошев сув тараган далаларни кўриб турибсиз.

А. Абалян фотоси.

КПСС ДЕЛЕГАЦИЯСИ ИТАЛИЯГА ЖЎНАБ КЕТДИ

Италия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг таклифига биноан КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. П. Кириленко бошчилигидаги КПСС делегацияси 26 июнда Москвадан Римга учиб кетди. (ТАСС).

ПАРТИЯ ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИГА ЛЕНИН ОРДЕНИ

МОСКВА, 26 июнь. (ТАСС мухбири). Бугун Чайковский номидаги концерт залида КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги олий партия мактабига Ленин ордени топширилишига бағишланган тантанали йиғилиш бўлди. Йиғилишни мактаб ректори Н. Р. Митропов очди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари М. А. Суслов олий партия мактабининг коллективини ҳукумат мукофоти билан самимий табриклаб, Ленин орденини мактабнинг байроғига қадаб қўйди.

ЯНГИ „ҚОРА ОЛТИН" КОНИ

Сўнгги йилларда Ўрта Осиё республикаларида қаттиқ ёқилғи—кўмирга талаб ошганини эътиборга олиб, СССР Кўмир саноати министрлиги Ўпартоғ разрези қурилишини бошлаб юборишга қарор қилди. Лойиҳа бўйича разрездан йилига 4,5 миллион тонна кўмир қазиб чиқариш мўлжалланмоқда.

Ўпартоғ разрезида шу кунларда иш қизғин бормоқда. Отвалга дастлабки 100 минг кубометр тоғ жинслари жўнатилди. Бу иш электровоз ёрдамида бажарилмоқда.

Қурилишда доҳиймиз В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига социалистик мусобақа кенг қулоч ёйдирилган. Кўмир устини очувчилар ўз зиммаларига оширилган мажбурият олиб ишламоқдалар. Механизаторлар йил давомида 260 минг тонна «қора олтин» тайёрлаб қўйишга аҳд қилишган.

Шундай қилиб, кончилар беш йилликнинг тўртинчи йилида янги кўмир конида ёқилғи қазиш ишларини кенг миқёсда йўлга қўядилар. Шу мақсадда Ўпартоғ разрезини Оҳангарон билан боғловчи темир йўл шохобчаси қурилиши жадал суръатда бошлаб юборилди.

Е. ГОДОВИКОВ.

НИКОҲ ВА ОИЛА ТЎҒРИСИДА ССР ИТТИФОҚИ ВА ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАР ҚОНУНЛАРИНИНГ АСОСЛАРИ ЛОЙИҲАСИ ТЎҒРИСИДА

Иттифоқ Совети қонун лойиҳаларини тайёрловчи комиссиясининг раиси депутат М. С. СОЛОМЕНЦЕВнинг СССР Олий Совети тўртинчи сессиясидаги доклади

Қонун лойиҳаларини тайёрловчи комиссиялар, деди М. С. Соломенцев, Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг соғлиқни сақлаш ва социал таъминот комиссиялари, халқ маорифи, фан ва маданият комиссиялари билан биргаликда никоҳ ва оила тўғрисида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар қонунлари асосларининг шу комиссиялар томонидан СССР Олий Совети муҳокамасига киритилган лойиҳаси тўғрисида доклад қилишни менга топширишди.

Асосларнинг ҳозирги лойиҳаси никоҳ ва оила тўғрисидаги совет қонунларининг табиий давомидан иборат бўлиб, шу қонунларни янада ривожлантириб боради.

Маълумки, деб давом этди докладчи, В. И. Ленин Совет ҳокимиятини никоҳ ва оила масалаларига доир қонунчилик фаолияти жуда катта ижтимоий ва сиёсий аҳамиятга эга эканлигини кўп марталаб қайд қилган эди. Оилани чинакам социалистик негизда қайта қуриш учун моддий ва аҳлоқий ҳуқуқий шароитлар яратиб бериш вазифасини қўйган эди.

Ленинча принциплар Совет давлатининг бутун эллик йиллик тарихи давомида оғишмай амалга оширилиб келди; кейин бу принциплар иттифоқдош республикаларнинг никоҳ ва оила тўғрисидаги кодексларида ва бошқа қонуний кучга эга актларда мустаҳкамланди.

Қонунлар Асосларининг кўриб чиқиш учун тақдим этилган лойиҳаси оилани мустаҳкамлаш тўғрисида Коммунистик партия ва Совет давлати ҳар доим қилиб келаётган ғамхўрликни акс эттиради. Комиссиялар лойиҳани ишлаб чиқаётганларида, одамга ғамхўрлик, унинг бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик қилиш — Коммунистик партия сиёсатининг, Улуғ Октябрь вужудга келтирган жамиятимизнинг моҳияти эканлигини назарда тутиб иш олиб бордилар.

Социализм одамларнинг шахсий тақдирини, оиланинг ҳаётини бутун жамият тараққиёти билан мустаҳкам боғлаб қўйди. Хўжалик ва маданий қурилишда, аҳолининг турмуш даражасини оширишда эришаётган муваффақиятларимиз, табиийдирки, совет кишиларида яхши кайфият вужудга келтирмоқда. Бу кайфият экономикадаги муваффақиятларга, фаровонликнинг ўсишигагина боғлиқ бўлиб қолмасдан шу билан бирга бошқа кўпгина сабабларга ҳам боғлиқ. Шу билан бирга айниқса оиладаги вазиятга, эр-хотиннинг ота-оналар билан болаларнинг ўзаро муносабатларига, уларнинг бир-бирларини ҳурматлашларига, оила никоҳ муносабатларини тартибга солиб турувчи қоидаларга ҳам боғлиқдир.

50 йил,— деди М. С. Соломенцев,— социализмга хос оилавий муносабатларнинг вужудга келиши ва ривожланиши учун тарихан унчалик катта бўлмаган муддатдир, лекин социалистик оиланинг буржуа оиласига нисбатан шак-шубҳасиз афзалликларини қарор топдирмоқ учун мана шу муддатнинг ўзи ҳам етарли бўлди. Социалистик оилани ажратиб турган сифатлар ижтимоий мулкка эксплуатациядан ҳоли бўлган одамларнинг ўртоқларча ҳамкорлигига ва бир-бирига ёрдамлашувига асосланган янги тузумнинг социал табиати билан белгиланади.

Совет жамиятининг ривожланиши меҳнаткашларнинг турмуш ва оилавий муносабатлари ўтмиш меросидан ҳоли бўлиши ҳамда мустаҳкам ва беғубор маънавий негизларга қурилиши учун зарур шарт-шароитни яратиб беради. Совет оилаларининг жуда катта кўпчилигида янги муносабатлар вужудга келди. Эр-хотиннинг бир-бирига муҳаббати ва ҳурмати, тенг ҳуқуқлиги; меҳнатдаги ҳамкорлиги ва турмушда бир-бирига ёрдамлашуви, ота-оналарнинг болалар тарбияси учун биргаликда жавобгарлиги билан бу оилалар кучлидир.

Шу билан бирга шуни ҳам эътироф қилиш керакки, маънавий қиёфаси, оиладаги ва турмушдаги ҳатти-ҳаракати ижтимоий-аҳлоқий нормаларнинг ривожланишидан, одамга, шахсга нисбатан жамият қўяётган талаблардан орқада қолаётган одамлар ҳали ҳам оз эмас. Мажбуриятларсиз ҳуқуқлар бўлмайди, ҳар бир киши ҳаётда ўзи қилаётган иши, ўзининг оиласига ва болаларни тарбиялашга қандай муносабатда бўлаётганлиги учун жавобгар деган оддий фикрни ҳали ҳамма ҳам ўзлаштириб олгани йўқ! Никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунлар — оиланинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлашга, гражданларнинг оила ва жамият олдидаги масъулиятини оширишга қаратилган қонунлардир.

СССРда қонун хотин-қизларнинг манфаатларини муқаддас билиб ҳимоя қилади. Социалистик тузум мамлакатимизда хотин-қизларнинг аҳволини тубдан ўзгартириб юборди, уларни жамиятнинг тенг ҳуқуқли ва актив аъзоларига айлантирди. Социализмнинг хотин-қизлар эркаклар билан тенг ҳуқуқли бўлишини таъминлашдаги ютуқлари ҳаммага маълум ва буни ҳамма эътироф қилган.

Буржуазия қонунлари хотин-қизларга бутунлай бошқача назарда қарайди. Кўпгина капиталистик мамлакатларда бу қонунлар аёлларнинг никоҳда тенгсиз бўлишини тўппа-тўғри кўрсатади, эрни оиланинг бошлиғи деб қаралади ва унга анча катта ҳуқуқлар беради. Аёллар эркаклар билан расман тенг ҳуқуқли бўлган жойларда ҳам аёллар баб-баравар меҳнат учун кам иш ҳақи оладилар, парламентларда ва сайлаб қўйиладиган бошқа органларда, ҳукумат муассасаларида хотин-қизлар деярли йўқ.

АҚШ, Жанубий Африка, Родезия сингари капиталистик мамлакатлардаги ирқий қонунлар совет кишиларига айниқса ёввойи бир нарса бўлиб кўринади. Масалан, АҚШ штатларининг кўпчилигида оқ танли кишилар билан негрлар ўртасида никоҳ қилиниши қонунан таъқиқлаб қўйилган. Мана шу шармандали сарқит бизнинг асримизда, фан ва инсониятнинг ақл заковати бениҳоят юксалиб бораётган шароитда қонунлаштирилган ҳолда сақланиб келмоқда.

Социалистик жамиятда оила буржуазия тузумининг зиддиятлари ва иллатларидан ҳолидир. Бу жамиятда оила мустаҳкамланиш ва гуллаб яшнаш учун энг қулай имкониятларга эга. Лекин совет кишиларидан бир қисмининг онгида эски қарашларнинг сарқитлари ҳали ҳам сақланиб келаётганлигидан, хотин-қизларнинг маънавий ривожланишига тўсқинлик қилаётган қийинчилик ва камчиликлар ҳали ҳам борлигидан кўз юммаслигимиз лозим. Янги қонун лойиҳаси мамлакатимизда хотин-қизларнинг тенг ҳуқуқлилигини янада мустаҳкамлашни, ёш авлодни тарбиялашда жуда катта роль ўйнаётган, болаларимизнинг аҳлоқий ва жисмоний жиҳатдан соғлом бўлиб ўсишлари, социализм мамлакатининг муносиб гражданлари бўлиб етишишлари, кекса авлоднинг ишини шараф билан давом эттираоладиган бўлишлари учун жуда кўп куч сарфлаб, ғамхўрлик қилаётган ва оналик меҳрининг ҳароратини бераётган оналарнинг обрўйини оширишни кўзда тутади.

Партия ва давлат Ленин васиятларига амал қилиб, социализмнинг энг қимматли дур гавҳари бўлган одамнинг ақлий, аҳлоқий ва жисмоний такомиллашуви, ҳар томонлама ривожланиши учун тобора кўпроқ қулай шароит яратиб бериш тўғрисида ғамхўрлик қилмоқда. Моддий фаровонликнинг, маданиятнинг ўсиши, уй-жой шароитининг яхшиланиши ва совет кишиларининг бўш вақти кўпайиши билан бунинг учун янги имкониятлар очилади.

Жамиятимизни коммунизм йўлида янада ривожлантириш вазифалари одамни шакллантиришга, унинг маънавий сифатларига, униғоявий чиниктиришга, маълумот ва маданият даражасига нисбатан оширилган талаблар қўймоқда. Шу талабларни амалга оширишда оила, ота-оналар муҳим роль ўйнайди. Ўсиб вояга етаётган кишининг мустақил ҳаётга, жамият олдидаги ўзининг масъул вазифаларини бажаришга нақадар тайёрланган бўлиши оилавий муносабатларнинг қай тарзда вужудга келишига, оилада болалар тарбияси қандай қўйилганлигига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Қонунлар асосларининг лойиҳаси шунга асосланадики, оиланинг юксак аҳлоқий негизлари учун кураш, болаларни Ватанга садоқат, меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш учун, оилавий муносабатларда ўтмишнинг зарарли сарқитлари ва урф одатларини батамом йўқотиш учун кураш—муштарак тарбиявий ишимизнинг жуда муҳим таркибий қисмидир. Бу иш партия, давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамиша диққат марказида туриши лозим.

Шу кунларда ҳаёт олға томон жуда тез ривожланиб бормоқда. Мамлакат экономикасида, маданиятида, ижтимоий ҳаётида кейинги вақтларда рўй берган ўзгаришлар оила ва никоҳ тўғрисидаги қонунларни янада такомиллаштириш, бу қонунларнинг Совет жамияти тараққиётининг ҳозирги босқичи талабларига мувофиқлаштириш заруриятини туғдирмоқда. Никоҳ ва оила тўғрисида Қонунлар асосларининг таклиф қилинаётган лойиҳаси шу ўзгаришларни юридик жиҳатдан мустаҳкамлаб беради ҳамда совет оила ҳуқуқининг ривожланиши ва такомиллашишида янги босқич очади.

Партиямиз Программасининг қоидалари мана шу қонунда ўз ифодасини топди. Партиямиз Программасида эса оилавий муносабатларни қуришнинг асосий принциплари белгилаб берилган эди, оилани мустаҳкамлашга ва ёш авлодни коммунизм идеялари руҳида тарбиялашни яхшилашга қаратилган моддий ва идеологик характердаги бир қанча чоралар кўрсатиб ўтилган эди.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунларнинг асосларини белгилаш, —деди М. С. Соломенцев,—Совет Конституциясининг 14-моддасида ССР Иттифоқига тегишли иш қилиб белгилаб қўйилган. Бирлашган норматив акт бўлган, оила ва никоҳ масалаларининг ҳаммасини ўз ичига олган бундай Асослар шу вақтгача қабул қилинмаган эди. Оилавий муносабатларни ҳуқуқий тартибга солишлар ҳозирги вақтда никоҳ ва оиланинг айрим масалаларига бир неча умумиттифоқ қонунлари билан, шунингдек республикаларнинг бундан кўп йиллар муқаддам тасдиқланган кодекслари билан амалга оширилмоқда. Шуни айтиб ўтиш керакки, мамлакат ҳаётида рўй берган катта социал силжишлар натижасида амалдаги қонунларнинг айрим қоидалари эскириб қолди, ҳозирги замон шароитига жавоб бермайди.

Докладчи айтдики, Совет қонунларини такомиллаштириш тўғрисида КПСС Программасида қўйилган вазифаларга мувофиқ комиссиялар сессия кўриб чиқиши учун таклиф қилинаётган қонун лойиҳасини тайёрладилар. Бу қонун лойиҳасига оилада социалистик муносабатларни қуриш принциплари, жамият ҳозирги тараққиётининг талаблари асос қилиб олинди. Лойиҳа никоҳ-оила муносабатларини қонун йўли билан ҳал этишда шу вақтгача вужудга келган практика, турмуш синовидан ўтган барча ижобий ҳолларни мустаҳкамлаб, совет оиласини мустаҳкамлашга ёрдам берувчи нормаларни белгилаб беради.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунларнинг асослари, табиийдирки, фақат умумий принципиал қоидаларни, шунингдек барча иттифоқдош республикаларда бир тарзда ҳал этилиши талаб қилинаётган масалаларга доир нормаларни белгилаб беради. Республикаларнинг қабул қилган Асослар негизида ишлаб чиқилган кодекслари никоҳ-оила муносабатларини миллий, маиший ва бошқа маҳаллий хусусиятларини ҳисобга олиб тағин ҳам батафсилроқ йўлга солиб беради.

Ушбу лойиҳа, деди М. С. Соломенцев, СССР Олий Советининг доимий комиссияларида тайёрланиб муҳокама қилинди, СССР Олий Совети Президиумида кўриб чиқилди, Иттифоқдош республикаларга юборилди.

Лойиҳа устида ишлашда маҳаллий советларнинг депутатлари, олимлар, педагоглар, юристлар, медицина ходимлари ва бошқа мутахассислар актив қатнашдилар, уни тайёрлашда партия, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг вакиллари, суд, прокуратура ходимлари катта ёрдам беришди. Қонун лойиҳасини тайёрлаш даврида министрликларда, идораларда, юридик ва илмий муассасаларда, маҳаллий органларда, Советлар ижроия комитетлари, ЗАГС ходимларининг, илмий ходимларнинг ва жамоатчилик вакилларининг иштироки билан муҳокама қилинди.

Лойиҳа кенг кўпчиликнинг муҳокамаси учун матбуотда эълон қилинди. Комиссияга келган минглаб хатлар лойиҳага қизиқиш жуда катта эканлигини, унинг асосий принципиал қоидалари тўла равишда маъқулланганлигини кўрсатиб турибди. Комиссиялар совет гражданларидан тушган таклифлар ва мулоҳазаларни ҳисобга олиб қонун лойиҳасини яна бир марта ишлаб чиқдилар ва энди у Иттифоқ Олий Совети муҳокамасига олиб чиқилди.

Докладчи Қонунлар Асослари лойиҳасининг асосий қонунлари беш бўлимдан иборат эканлигини айтиб, уларнинг мазмунини баён қилиб берди.

Биринчи бўлимда Қонунларнинг асосий вазифалари белгилаб берилади.

Лойиҳанинг иккинчи бўлими никоҳ масалаларига бағишланади. Лойиҳанинг учинчи бўлими никоҳ ва оила тўғрисидаги Қонунларнинг асосий масалаларига: оила аъзолари ўртасидаги аввало, ота-оналар билан болалар ўртасидаги муносабатларга бағишланган. Тўртинчи бўлимда гражданлик ҳолати актларини қайд қилиш тартибининг умумий низомлари баён қилинган.

Асосларнинг охирги бўлими никоҳ ва оила тўғрисидаги Совет қонунларини ажнабийларга ва гражданлиги бўлмаган шахсларга нисбатан қўлланиш масалаларига бағишланган.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги Қонунларнинг Асосларини тасдиқлаш тўғрисидаги қонун лойиҳасида, деб давом қилди докладчи, бу Асослар 1968 йил 1 октябрдан бошлаб кучга киритилади, деб кўзда тутилган. Комиссияларнинг фикрича, тегишли давлат органлари янги қонунни татбиқ этишга тайёргарлик соҳасидаги зарур ишларни бажаришлари учун шу муддат кифоядир.

Янги қонун лойиҳаси меҳнаткашларнинг жуда актив иштироки билан, матбуотда, мамлакатимиздаги корхоналар, муассасалар, колхозлар, совхозлар, ўқув юртлари ва илмий муассасаларнинг коллективларида кенг муҳокама қилиш асосида ишлаб чиқилди.

Москвадаги бир қанча корхоналарда, шу жумладан «Динамо» заводида, «Трехгорная мануфактура» ва Шчербаков номидаги комбинатларда, Ленинград, Киев, Минск, Олмаота, Тбилиси, Тошкент, Боку, Вильнюс, Кишинёв ва бошқа шаҳарларнинг корхоналарида Асослар лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида мароқли, мазмунли, мунозаралар бўлиб ўтди. Лойиҳа Қозоғистон ССРнинг Қарағанда областида ўттизтадан кўпроқ корхонада муҳокама қилинди. Уни муҳокама қилишда беш мингдан кўпроқ киши қатнашди. Ўзбекистоннинг Тошкент областидаги «Политотдел» колхозида Асослар лойиҳасини муҳокама қилишда 950 киши қатнашган умумий йиғилишда маъқулланди. Бундай мисолларни жуда кўп келтириш мумкин.

Кўпгина умумиттифоқ республика министрликлари ва идоралари лойиҳага доир мулоҳазалари ва таклифларни ёзиб юбордилар. Лойиҳани муҳокама қилишда илмий жамоатчилик, адабиёт ва санъат арбоблари, педагоглар ва врачлар актив қатнашдилар.

Гражданлар ўзлари юборган хатларда, газета-журналларнинг саҳифаларида, қонун лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида сўзлаган нутқларида Асослар лойиҳасидан ғоят мамнун бўлганликларини айтдилар, хотин-қизлар, болалар, оила тўғрисида қилинаётган ғамхўрлик учун Коммунистик партияга ва Совет ҳукуматига самимий ташаккур ҳисларини билдирдилар.

Гражданлардан тушган таклифлар ва мулоҳазаларнинг ҳаммаси доимий комиссиялар томонидан кўриб чиқилди ва ўрганилди. Буларнинг биттаси ҳам эътиборсиз қолдирилгани йўқ. Қонун лойиҳасини узил-кесил ишлаб чиқиш чоғида комиссиялар қўллаб-қувватлашни ва ҳисобга олишни лозим топган асосий таклифлар ҳақида ва комиссиялар қўшилмаган таклифлар тўғрисида сизларга гапириб ўтдик.

Гражданларнинг бир қанча таклифлари республика қонунларига бевосита алоқадордир, ушбу Асослар қабул қилинганидан кейин республика қонунлари янги умум-иттифоқ қонунига мувофиқ ишлаб чиқилади. Комиссиялар бу таклифларни иттифоқдош республикаларнинг қонун чиқарувчи органлари кодексларни ишлаб чиқиш чоғида ҳисобга олишлари учун мазкур органларга топширадилар.

Хатларда давлат органларининг ва жамоат ташкилотларининг меҳнаткашларни тарбиялаш ишини яхшилашларига қаратилган истаклар ҳам кўп. Бу истакларни комиссиялар тегишли министрликлар ва идораларга кўриб чиқиш ва чора кўриш учун топширадилар.

Мамнуният билан шуни қайд қилиш мумкинки, деди М. С. Соломенцев, никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунлар асосларининг лойиҳасини тайёрлаш ва муҳокама қилиш кенг демократия шароитида, актив ишчанлик вазиятида ўтди. Фақат социализм мамлакатидагина қабул қилинаётган қонунларни ишлаб чиқиш ва муҳокама қилишда ҳақиқатан мана шундай бутун халқ иштирок қилиши мумкин. Совет давлатида халқ иродаси олий ҳокимиятдир. Халқ иродаси қонун актларида мужассамланади.

Комиссиялар қонун лойиҳасини муҳокама қилишда қатнашган, ўзларининг таклифларини ва мулоҳазаларини ёзиб юборган гражданлар ва ташкилотларга чуқур ташаккур билдирадилар.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги янги қонуннинг қабул қилиниши халқимиз ҳаётида муҳим воқеа бўлади.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги қонун лойиҳасининг ушбу сессияда қараб чиқилиши, деб таъкидлади пировардида докладчи, Коммунистик партия ва Совет давлати оилани ривожлантириш ва мустаҳкамлаш масалаларига, совет гражданларини коммунизм идеаллари руҳида тарбиялашга нақадар зўр ғамхўрлик қилаётганлиги ва эътибор бераётганлигини яна яққол кўрсатади.

КПСС XXIII съездининг ва партия Марказий Комитети Пленумларининг қарорларига амал қилаётган халқимиз Коммунистлар партияси, Ленин партияси кўрсатиб берган йўлдан қатъият ва дадиллик билан олға бормоқда. Оилани мустаҳкамлаш, социалистик жамиятимизнинг энг яхши ҳислатларини акс эттирувчи муносабатларни оилада ривожлантириш, оила тўғрисидаги қонунларни такомиллаштириш коммунизмни муваффақиятли қуришга ёрдам берувчи муҳим воситалардир.

В. И. ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ИЛЬИЧ АЛОҚАЧИСИ

—Виборгда бўлсангиз, отамнинг ҳоки олдида тиз чўкинг: у фин қизил гвардиячилари билан бирга қардошлар қабристонида кўмилган...

«Кансан Утисет» (Хельсинки) газетаси сиёсий шарҳловчиси Хилкки Ахмаланинг бу илтимосини 1917 йилдаги Ленин подпольеда бўлган жойларга саёҳат қилган ленинградлик журналистлар бажо келтиришди. Ярим аср муқаддам Виборгда оқ гвардиячилар қўлида вафот этган фин қаҳрамон революционерларининг қабрлари устига анвойи гуллар қўйилди.

...1918 йил. Финляндиянинг кўпгина шаҳарларида хокимият ишчи революцион ҳукумат қўлига ўтди. Бироқ, қўзғолончиларнинг кучи ниҳоятда кам эди. Оқ гвардиячиларга вильгельмчилар дивизияси ёрдамга келди — революция бўғилди. Уз жонларини халқ иши учун бағишлаганлар орасида фин революционери ва шоири Кэсси (Густав) Ахмала ҳам бор эди. У Ленин подпольесининг охирги ойларида революция ишига садоқат билан хизмат қилганди.

Владимир Ильич 1917 йилнинг кузида вақтли ҳукуматнинг исковичларидан бекиниб Гельсингфорсда полицмейстер Густав Ровионинг уйида яшаб тургандн. (Ҳаттоки энг тажрибали исковичлар ҳам Ленинни шаҳар полицияси бошлиғининг уйида эканлигини хаёлларига ҳам келтиришмаганди). Шу пайт В. И. Ленин «Давлат ва революция» китоби устида ишлаб, Россияда революция воқеаларининг кучайиб боришини кузатиб борарди. Петроград, партия Марказий Комитети билан узвий равишда алоқа боғлаш учун одам керак эди.

— «Мен,— деб эслайди кейинчалик Густав Ровио,— Ленинга, менинг ишончли дўстим бор, у вагонда темирйўл почтальони бўлиб ишлайди, дедим. Дўстим Гельсингфорс ва Питер оралиғидаги поездда қатнайди, унинг ёрдамида махфий почтани йўлга қўйиш мумкин. Фақат Питерда хатни қаерга етказиб бериш ҳақидаги топшириқни олишим керак».

Шундай қилиб, 28 ёшли социал-демократ Кесси Ахмала революция ишига бутун вужуди билан берилгани ҳолда Лениннинг курьери бўлиб қолди, у доҳиймиз билан партия ўртасида алоқа ишларини олиб борди.

Биз Хельсинкида бўлган пайтимизда Ленин почтальонининг қизи Пилкка Ахмала билан учрашишга муяссар бўлдик. Кўп йиллар мобайнида Шюцкоров қамоқхоналарида ўтириб, сочлари оқариб кетган бу аёлда отасининг айрим ҳужжатлари, жумладан, хизмат ҳужжати, социал-демократик партия ва ёшлар ташкилотининг аъзолик билети, кўпгина суратлар сақланиб қолган экан.

— Революция кунларида,— деб эслайди суҳбатдошимиз,— менинг отам Виборгда почта революцион кенгашининг аъзоси қилиб сайланган эди. Шаҳарни оқлар қуршаб олгач, у ва ўртоқлари почтамт ҳовлисида ваҳшийларча ўлдирилган. Биз бу ҳақда бир неча ойдан сўнг хабардор бўлдик. Кимдир уйимиздаги почта қутичасига отамнинг найзалар билан тешилган ҳужжатларини ташлаб кетибди.

Хилкка вақтлар ўтиб саргайиб қолган, оқ гвардиячиларнинг найзасидан тешилган бу ҳужжатларни бизга кўрсатди. Улар ичида 1917 йил 3 майда берилган ҳужжат эътиборимизни ўзига жалб этди.

«Бу ҳужжатнинг эгаси,— дейилган эди қоғозда,— Финляндия почтасининг кўчма почтальони Густав Густавович Ахмаладир, ёши 28 да, почта вагонида хизмат қилади». Унинг орқасида қуйидаги сўзлар ёзилган: «Ҳужжат эгаси почтада хизмат қилгани учун Петроградлан Гельсингфорсгача ва Гельсингфорсдан Петроградгача поездда бемалол юриш ҳуқуқига эга. 1917 йил 11 сентябрда имзо чекилиб, муҳр босилган бу ҳужжат ҳаққонийдир».

Кесси Ахмала ўзининг почта вагонида Финляндиядан Россияга Лениннинг Марказий Комитетга йўллаган хатини ва кўплаб мақолаларини олиб келади.

«Инсонни ўлдириш мумкин, бироқ унинг ғояларини отиб ташлаб бўлмайди!»— Ахмала ўзининг сўнгги шеърларида ана шундай деб ёзган эди (унинг кўпгина шеърлари рус тилига таржима қилинган бўлиб, «Финляндия поэзияси» тўпламида босилиб турарди. Бу тўплам Москвада 1962 йилда чиқарилган). Хилкка 15 ёшга тўлганда онаси отасининг бу шеърини унга топширган эди.

«Менинг ягона қизимга»,— деб конвертда хитоб этилганди. Унда шундай сўзлар бор: «Мендек социалист бўлгин, ҳақиқий инсон бўл».

Коммунист аёл Хилкка Ахмала ўзининг бутун ҳаётида отасининг бу сўзларини сақлаб, бу хатни ўзининг қизи Кирстига наказ сифатида қолдириш ниятидалигини билдирди.

Хельсинки—Виборг—Ленинград.

О. ШМУЛЕВИЧ,
(ТАСС мухбири).

КОМСОМОЛ ЮБИЛЕЙИГА

КОМСОМОЛнинг 50 йиллик юбилейига бағишлаб Тошкент офсет босмаси фабрикаси Ленин комсомолининг 50 йил ичида босиб ўтган қаҳрамонона йўли ҳақида ҳикоя қилувчи плакатларни кўплаб босиб чиқармоқда. Суратда: фабрика ишчилари Т. Тўхтаев, қолип тайёрлаш цехи бошлиғи С. Ровенец ва ишлаб чиқариш бўлимининг бошлиғи Ш. Саидалиев ўртоқлар плакатларни сифатли чиқариш хусусида маслаҳатлашмоқдалар.

М. Баржанов фотоси. (ЎзТАГ.)

ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲАТ АМАЛДА

СИФАТ-МЕҲНАТ КЎЗГУСИ

Тошкент тамаки фабрикаси кекса корхоналаримиздан ҳисобланади. Унинг цехларида 40 йилдан ошиқроқ вақтдан бери маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда.

Шу йиллар ичида корхонада жуда катта ўзгаришлар бўлди. Эгаллаган майдони кенгаймаган ҳолда ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаш ва автоматлаштириш юзасидан жуда кўп ишлар қилинди. Янги техника воситалари ўрнатилди.

Ҳозир бу ерда турли автомат ва ярим автомат агрегатлар кўпчиликни ташкил этади. Ўрнатилган ҳар бир агрегат соатига 75 минг дона сигарета, 13,5 минг дона папирос чиқармоқда. Қуйингки, тамакини саралашдан тортиб то уни яшикларга жойлашгача бўлган барча операциялар машиналар елкасида.

Ж. Обидова номидаги бу фабрика молия интизоми мустаҳкам илғор корхоналардан ҳисобланади. Фабрикани хом ашё билан таъминлаш яхши йўлга қўйилган. Ишчи кучи етарли. Тайёр маҳсулотни реализация қилишда эса ҳеч қандай қийинчиликларга учралмаяпти.

Фабрика коллективи биринчилар қатори планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасига ўтиб ишлай бошлади. Корхонада бу янгилик 1966 йилнинг июлида жорий қилинган эди. Бу усулга ўтишга пухта тайёргарлик кўрилди. Ортиқча асбоб-ускуналар сотилди, иш нормалари қайта кўриб чиқилди. Барча цехлар хўжалик ҳисоби асосида ишлашга ўтказилди. Тайёрланаётган маҳсулот учун янги улгуржи баҳо белгиланди. Ўша йилнинг иккинчи ярмида янгича ишлаш туфайли яхши натижалар қўлга киритилди. Давлат планлари барча кўпчилик кўрсаткичлар бўйича ортиғи билан адо этилди. Фондлар ташкил этилди. Жумладан, моддий рағбатлантириш фондига 20,6, социал-маданий тадбирлар учун 9,7, корхонани кенгайтириш фондига эса 12,4 минг сўм ажратилди.

Тамакичилар ўтган йили ҳам яхши ишлашди. Маҳсулотни реализация қилиш плани 310 минг сўмлик ортиғи билан адо этилди. Топшириқдагига қўшимча 139 минг сўм фойда олинди. Хўжалик фаолиятидаги муваффақиятлар фондлар миқдорини анча кўпайтириш имконини берди. Фақаттина моддий рағбатлантириш фондига 62 минг сўм ажратилди. Ишлаб чиқаришни кенгайтиришга ажратилган маблағ миқдори 32 минг сўмни ташкил этди.

Самарали меҳнат қилаётган коллектив моддий жиҳатдан катта манфаат кўрмоқда. Ҳар бир ишловчи олаётган маош миқдори анча кўпайди. Ўтган йили у 106 сўмни ташкил этди. Бундан ташқари, рағбатлантириш фондидан ҳар бир ишловчи 30—35 сўмдан қўшимча ҳақ олди.

Фабрика ишлаб чиқаришининг аксарият кўрсаткичлари муттасил яхшиланяпти. Меҳнат унумдорлиги тўхтовсиз ошмоқда, маҳсулот таннархи эса арзонлашяпти. Давлат планлари бу йил ҳам ойдан-ойга муваффақиятли адо этилмоқда.

Лекин, коллектив фаолиятида бир муҳим камчилик ҳам бор. У ҳам бўлса маҳсулот сифатидир. Ҳали ҳам тайёрланаётган маҳсулотнинг сифати талаб даражасида эмас. Масалан, ўтган йили бу кўрсаткич пландагига мувофиқ 87 баллни ташкил этиши керак эди. Амалда эса у 86,3 баллдан юқори бўлмади.

Бунинг сабабини сўраганимизда фабрика бош инженери ўртоқ М. Шапиро қуйидаги баҳонани рўкач қилди:

— Бизда тамакини сақлаш учун зарур шароитлар йўқ. Уни очиқ жойда сақламоқдамиз. Омборни қуриб бўлганимиздан сўнг сифат кўрсаткичи ҳам яхшиланади.

Бош инженернинг бу фикрига қўшилиб бўлмайди. Бу йўл қўйилаётган камчиликни хаспўшлаш, асоссиз баҳонани кўрсатишдан бошқа нарса эмас. Ҳамма гап технология интизомига тўла риоя қилинмаётганлигидадир. Бунинг устидан барча цехларда ҳам қатъий назорат ўрнатилмаган. Натижада маҳсулот сифати кўнгилдагидек бўлмаяпти. Омбор қурилишига келганда шуни айтиш керакки, у тўрт йилдан бери бунёд этиляпти. Ваҳоланки, ана шу муддат ичида уни тўла қўлдан чиқариш мумкин эди. Лекин ҳамон қурилишнинг охири кўринмаяпти.

Корхона маъмурияти бу соҳада бинокорларга нисбатан етарли талабчанлик қилмаяпти. Агар қурилиш суръати шундай давом этадиган бўлса, омборнинг ҳали-бери қўлдан чиқарилишига ишониб бўлмайди.

Планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системаси шароитларида ишлаш маҳсулот сифатини тўхтовсиз яхшилаб боришни талаб этади. Бундан аввало коллективнинг ўзи манфаат кўради. Сифат қанча яхши бўлса, даромад шунча кўп бўлади. Шунинг учун ҳам бу масалага жиддий эътибор бериш, ишнинг сифат кўрсаткичлари устида доим назорат олиб бориш даркор.

Сигарета ва папирос пачкаларини бадиий безаш ҳам маҳсулотни реализация қилишга катта таъсир кўрсатади. Лекин бу ерда ҳал қилинмаган масалалар кўп. Фабрика ўз маҳсулотини Бутуниттифоқ бозорига чиқариш, ҳатто айрим чет эл мамлакатлари сигарета ва папирослари билан рақобат қила олувчи даражага кўтариш ҳақида бош қотириш вақти етиб келди.

Бу ишда коллективга республика Озиқ-овқат саноати министрлиги яқиндан ёрдам бериши керак.

А. БУХОРБОЕВ.

АКАДЕМИК, МУРАББИЙ

Устоз! Бу сўз эзгулик ва муътабар ҳаёт китобининг гўзал бир ҳақиқатини ўзида мужассам этган. Устоз истиқбол орзуси билан ҳаёт гирдобларида мудом сузиб юрувчи муътабар сиймо. Бинобарин, устоз ҳаёт китоби зарварағини жиловлантирувчи матлуб ва маҳбуб шахс. Ҳа, устоз бугунги ҳаёт жараёнида эртани яратади. Зотан, ҳаётни, тараққиётни, маърифатни ҳам, шогирдлару, талабалар дунёсини ҳам устозсиз тасаввур этиб бўлармиди!

Устозликнинг юксак мартабасига эришган мураббийларимиздан бири Сиддиқ ака Ражабовдир. Сиддиқ ака катта ҳаёт йўлини босиб ўтди. 1926 йилда комсомол сафига кирганда Сиддиқ ака 16 ёшда эди. 1930 йилда у комсомол йўлланмаси билан Фарғона педагогика билим юртига ўқишга кирди. Шундан кейинги салкам 30 йиллик умр давомида Сиддиқ ака фаннинг пурнёзат сўқмоқларида дадил ва изчил олға қараб борди. Бундан 10 йил муқаддам, Сиддиқ Ражабов педагогика фанлари доктори деган олий илмий даражани олишга муваффақ бўлди. 1959 йилда эса РСФСР Педагогика фанлари академиясининг мухбир аъзоси этиб сайланди.

Сиддиқ ака илмий фаолиятга жуда эрта киришди. Республикамизда педагогика фанининг ривожи учун астойдил меҳнат қилди. Шу зайл таълим ва тарбия тўғрисида таълимотнинг турли муаммоларни назарий жиҳатдан ҳал этишда ва уларни амалиётга тадбиқ этишда катта ҳисса қўшди. Олим 1938 йиллардаёқ доҳий В. И. Ленин ва Коммунистик партиямизнинг мактаб ва маориф тўғрисидаги муҳим кўрсатмаларини ташвиқ ва тарғиб қилди. Педагогик фикрнинг атоқли намоёндалари бўлмиш Н. К. Крупская ва А. С. Макаренко кабиларнинг қарашларини таълим ва тарбия жараёнига тадбиқ қилишнинг фаол ташаббусчиси бўлди. «Н. К. Крупскаянинг ҳаёти ва педагогик қарашлари», «А. С. Макаренконинг педагогик меросидан фойдаланиш тўғрисида» сингари мақолалари ёзилди.

Профессор С. Ражабов ўзбек тилида педагогик дарсликларни тайёрлаш ва нашр этиш ишига ҳам муносиб ҳисса қўшди. Профессорлардан Е. Л. Есипов ва Н. К. Гончаровларнинг педбилим юртлари учун ёзган педагогикага доир дарслиги 1951 йилда Сиддиқ ака таҳрири остида (маҳаллий материаллардан фойдаланиб, айрим ўзгартиришлар киритиш йўли билан) ўзбек тилида нашр этилди. Ўзбек тилида республика педагогика олий ўқув юртлари студентларига мўлжалланган дарсликнинг умумий муҳаррири ва муаллифларидан бири Сиддиқ ака Ражабов бўлади. Педагогик жамоатчилигимиз томонидан эътибор ва эътирофга лойиқ топилган бу китоб ҳозирги кунда ҳам муҳим қўлланма вазифасини ўтамоқда.

Олим илмий фаолиятининг катта йўналишлари бор. Коммунистик тарбия ва педагогика тарихи масалалари унинг бой ижодий меҳнатининг асосий қисмини ташкил этади. У коммунистик тарбиянинг асосий масалаларига доир кўпгина асарлар яратди. «Карл Маркс тарбия тўғрисида» «В. И. Ленин халқ ўқитувчисидир», «Халқ маорифи ва мактаб тўғрисида ленинча таълимотнинг Совет Ўзбекистонида амалга оширилиши» каби қатор мазмундор мақолалар коммунистик тарбия асосларининг кенг китобхонлар оммасига етиб боришида муносиб хизмат қилди, республика ўқитувчиларини марксча-ленинча педагогиканинг моҳияти билан чуқурроқ таништирди. Мавзу жиҳатдан хилма-хил бўлган, яъни ўзбек, рус ва хорижий педагогика фикр тарихига оид «Ўзбекистонда Совет мактабининг вужудга келиши тарихидан» (1930—1941), «Умумий таълим учун кураш ва Ўзбекистон мактабларида 30 йил давомида ўқув-тарбия ишлари» (1924—1954), «Ўзбекистонда 40 йил давомида халқ маорифи ва педагогика фани» (1924—1964) каби рисолалар майдонга келди. Бу асарларда, шунингдек, «Ўзбекистонда Совет мактаби тарихи (1917—1941)» номли докторлик рисоласида олим биринчи бўлиб ўзбек совет мактабининг вужудга келиши ва ривожланишидаги асосий босқичларни тадқиқ этди. Бу рисолалар, бир томондан, республикада педагогик тадқиқот ишларини жонлантириб юборишга хизмат қилса, иккинчидан зарур қўлланма сифатида аҳамияти катта. Сиддиқ ака 140 дан ортиқ илмий ва илмий-оммавий асарлар муаллифидир. Шундай қилиб, у ҳам амалий, ҳам назарий жиҳатдан ўқитувчилар ўқитувчисидир, тарбиячилар тарбиячисидир.

ИЖОДИЙ МЕҲНАТ КИШИЛАРИ

Профессор С. Ражабовнинг илмий фаолияти кўп қирралидир. У илмий фаолиятининг қардош республикалар ва бутун Советлар мамлакатидаги илмий-тарбиявий фаолият билан моҳирона қўшиб олиб борувчи ажойиб фан арбоби сифатида кенг танилди. Мана бу мисоллар фикримизнинг далилидир: илмий-тадқиқот ишларини координациялаш бўйича Ўрта Осиё ва Қозоғистон илмий конференциясида фаол иштирок этди, унга раислик қилди. Грузия ССРнинг Тбилиси шаҳрида чақирилган Кавказ, РСФСР, Украина, Ўрта Осиё ва Қозоғистонда педагогика фанлари ва халқ маорифи масалаларига бағишланган илмий конференцияда қатнашди ҳамда Ўрта Осиё ва Қозоғистон тадқиқот ишларини координациялаштириш принциплари тўғрисида доклад қилди.

Москвада СССР Педагогика фанлари академияси томонидан нашр этилган «Дунё мамлакатларида маориф» номли катта илмий рисола Совет педагогика фанининг сўнгги ютуқларидан бири бўлди. Бу китобда профессор С. Ражабовнинг интернационал аҳамиятга эга бўлган «Ўзбекистон ССР да халқ маорифи ҳақида» сарлавҳали мазмундор мақоласи эълон қилинди.

Шу билан бирга педагогикага доир халқаро кенгашлар ишига ҳам ўз муносиб ҳиссасини қўшди. Чунончи, ЮНЕСКОнинг қарорига кўра Ўзбекистонда саводсизликни тугатиш тажрибалари тўғрисида 1936 йил май ойида чақирилган халқаро симпозиумда актив қатнашди. Кенгашга Африка, Осиё, Латин Америкаси мамлакатларидан делегациялар таклиф этилган эди. Профессор Тошкентда бўлиб ўтган шу халқаро кенгашни чақириш ва ўтказиш бўйича ташкилот комитетининг аъзоси сифатида жонбозлик кўрсатди.

— Таълим-тарбия соҳасидаги ленинча таълимотни атрофлича ривожлантириш, коммунистик тарбия назариясини равнақ топтириш, меҳнат тарбияси ва бошқа масалалар ҳозирги замон педагогика фанининг энг ҳаётий, энг зарур, ниҳоятда актуал масалаларидир, — дейди С. Ражабов. — Бу вазифаларни халқ, партия, ҳукумат талаблари даражасида ҳал қилиш, педагогик илмий-тадқиқот ишларининг янги босқичга кўтариш ва совет маориф системасининг янги босқичи учун муносиб илмий-педагогик тавсияномалар бериш зарур. Бунда республика педагогика илмий-текшириш институти, пединститутлар ва университетнинг педагогика ва психология кафедралари муҳим роль ўйнайдилар.

Ҳозир Сиддиқ аканинг илмий фаолияти янги баракали босқичга кўтарилди. У яна бир қатор илмий проблемаларга қўл урди. У туркманистонлик фан доктори профессор А. Қурбонов, қозоғистонлик академик М. Г. Габдуллин ва профессор А. Сенбоев, москвалик профессор М. Г. Ганчаров, доцент И. Ҳусанхўжаев каби сафдошлари билан биргаликда педагогика тарихи ва назариясига доир катта тадқиқот ишларини олиб бормоқда. Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтида мудирлик қилаётган педагогика кафедраси аъзолари билан биргаликда ўқувчиларни коммунистик ахлоқ руҳида тарбиялаш усулларини такомиллаштириш муаммоси устида илмий-текширишларни амалга оширмоқда.

Яқинда яна бир хушхабар тарқалди. СССР Педагогика фанлари академияси президиумининг йиғилишида профессор С. Ражабов шу академиянинг ҳақиқий аъзолигига сайланди. Бу — ўзбек педагогика фани ютуқларининг Иттифоқ миқёсида эътироф этилишидир. Бу — атоқли педагог олимимиз, меҳрибон мураббийимиз ва маданият арбобимиз профессор С. Ражабов илмий фаолиятининг ҳаётийлигини яна бир бор исботлайди. Зотан, Сиддиқ ака Иттифоқ миқёсида ўз соҳасида академик бўлаолган биринчи ўзбек мураббийсидир!

Биз машҳур мураббийимиз академик Сиддиқ ака Ражабовнинг янги рисолаларини мунтазирлик билан кутамиз ва унга бардамлик ва илмий барака тилаймиз.

М. НУРМАТОВ,
фалсафа фанлари кандидати.
М. АҲМЕДОВ,
Тошкент Давлат педагогика институтининг аспиранти.

УСТИ ЯЛТИРОҚ, ИЧИ ҚАЛТИРОҚ

Бўка район марказига кириб боришда йўлнинг ўнг ёқасида каттагина бино салобат тўкиб турипти. Бино ташқи кўринишидан кўркам бўлиб, унинг сиртига қараб баҳо берган киши қурувчилар шаънига офаринлар ўқийди.

Дастлаб биз ҳам ана шу фикрда эдик. Бироқ бинонинг ичкарисига киришимиз биланоқ ҳайратда қолдик. Усти ялтироқ, ичи қалтироқ, деб мана шуни айтса бўлади.

Монтаж ишлари ниҳоятда сифатсиз олиб борилган. Кўндалангига ётқизилган бетон тўсинлар техник лойиҳадагига нисбатан 5—7 сантиметр калта. Балкаларнинг учи устунлар устида илиниб турибди. Бино фойдаланишга топширилгач, сал ўтмай бу балкаларнинг жойидан силжиб кетиши ҳеч гап эмас.

Бинонинг ярми бир неча хоналардан ташкил топиб, улар бирбиридан ғишт деворлар билан ажратилган. Бу девор ғишти қинғирқийшиқ терилган, эшик ва ромлар нотекис ўрнатилган. Деворларни сувааб, унга пардоз бериш ўрнига шундайлигича оқлаб қўйилибди. Бино томи термоизоляция материали билан ёпилган экан. Бу ерда ҳам ишнинг шошма-шошарлик билан олиб борилгани кўриниб турибди. Шамол термоизоляция материалларнинг кўпларини учириб кетган.

2-«Пискент» совхози учун қурилаётган механизациялашган марказий устахона. 139 минг сўмлик объектнинг аҳволи ана шундай.

Бу совхоз 1964 йилда 1-«Пискент» совхоздан ажралиб чиқиб, алоҳида хўжаликка айлантирилган эди. Икки-уч йил ичида совхоз областимизнинг илғор хўжаликларига тенглашиб олди. Юбилей йилида хўжалик меҳнаткашлари давлат хирмонига 2600 тонна «оқ олтин» армуғон этдилар. Совхоз ихтиёрида 300 дан ортиқ қишлоқ хўжалик техникаси бўлиб, аммо уларни ремонт қилиш учун дурустроқ бир устахона йўқ эди. Оқибатда техника воситалари қишин-ёзин очиқ ҳавода қолиб келмоқда.

Республика Қишлоқ хўжалиги министрлиги 1966 йили 2-«Пискент» совхозида марказий ремонт устахонасини қуришга қарор қилди ва 195 минг сўм пул ажратди. Устахона 150 квадрат метрли бўлиб 300 та ремонт жойига мўлжалланган.

1966 йилнинг бошида совхоз маъмурияти Бўкадаги 1-кўчма механизациялашган колонна (бошлиғи Пегеда Павел Павлович) билан устахонани қуриш ҳақида шартнома тузди. Шу йилнинг февраль ойидан бошлаб устахона қурилиши бошланиб кетди.

Ўшанда совхоз механизаторлари роса қувонишганди. Афсуски, бу узоққа бормади. 1-ПМК қандайдир сабабларга кўра, Бектемирга кўчирилди. Унинг ўрнига эса 4-ПМК келди. Шу пайтда бинонинг каркаси ўрнатилган бўлиб, томи ёпилган эди. 4-ПМК ишчилари унинг тўрт томонига ғишт териб чиқишди.

Колонна, (бошлиғи Ян Чарбазас) устахона қурилишида илгари йўл қўйилган нуқсонларни тузатиб, ишни давом эттириши керак эди. Афсуски, шундан бери мана бир ярим йил вақт ўтди, лекин ишга қўл урилганича йўқ.

Совхоз бош инженери Тўлқин Каримов, қурилиш прорабы Талигин ўртоқлар Чарбазаснинг ҳузурига бораверб оёқларидан толишди. У бўлса доим янги баҳоналарни рўкач қилгани-қилган.

Дастлаб у ишчи кучимиз йўқ, ёрдамчи пудратчиларимиз бошқа объектларда банд деган баҳоналар қилди. Кейинчалик эса у шартнома тузган 1-ПМК билан алоқа қилаверинглар, менинг сизлар билан ишим йўқ, деб туриб олди.

Бу ишга район партия комитети аралашгач, у икки қўлини кўксига қўйиб; сўзимга ишонаверинг, устахонани 1967 йил 1 май арафасида фойдаланишга топширамиз, деб катта оғизлик қилади. Бир ой ўтгач яна ваъдабозлик қилиб, бино Қурувчилар кунига тайёр бўлади, деди. Бу ваъданинг ҳам устидан чиқмади. Янги муддат белгилади. Лекин у ҳам ўтиб кетди. Қурилиш қачон тугайди, бундан ҳали ҳам дарак йўқ.

Ваҳоланки, устахонада ҳали қилинадиган ишлар кўп. Электрмонтаж ишлари навбат кутиб турибди. Саноат вентиляцияси мосламалари қуриш керак, кран ўрнатилиши лозим.

«Узгипрозем» институти раҳбарлари жуда кўп нуқсонларга йўл қўйишган. Устахона ичкарисида иситгич йўллари лойиҳада чиройли қилиб кўрсатилган. Иситгич радиаторлари ҳам жой-жойида. Бироқ, бу радиаторларни иссиқлик билан таъминловчи манба лойиҳада кўрсатилмаган. Лойиҳада водопровод ўрнатиш, душ қуриш ҳам назарда тутилган. Аммо сув чиқариш учун қудуқни қаердан қазиш кераклиги кўрсатилмаган.

Устахона салкам бир гектар майдонни эгаллайди. Унинг ён-атрофига девор олиш керак. Лойиҳачилар девор олиш, идора учун бино қуришни ҳам назарда тутишмаган.

Ҳозир ёз фасли. Қурилиш ишларини олиб борадиган айни долзарб кунлар. Ҳадемай куз бошланади. Совхознинг қимматли техникаси биргина 4-ПМК бошлиғининг ўжарлиги туфайли бу йил ҳам қор ва ёмғир остида қолиб кетиш хавфи бор. 4-ПМК бошлиғи устахонада қурилиш ишларини жадал бошлаб юбориши керак.

И. ЮСУПОВ.

ЧОРВОҚ гидроузели тўғонининг мустаҳкамлаш потерни қурилиши тез суръатлар билан олиб бориляпти. У қўлдан чиққач механизаторлар учун кенг иш фронти очилади. Бинокорлар ва монтажчилар бу муҳим объектнинг 6 та секциясини 1 августгача қуриб битказиш учун ўзаро мусобақалашиб ишламоқдалар. Суратларда потернинг арматура каркасларини монтаж қилиш тасвирланган.

Н. Третьяков фотолари.

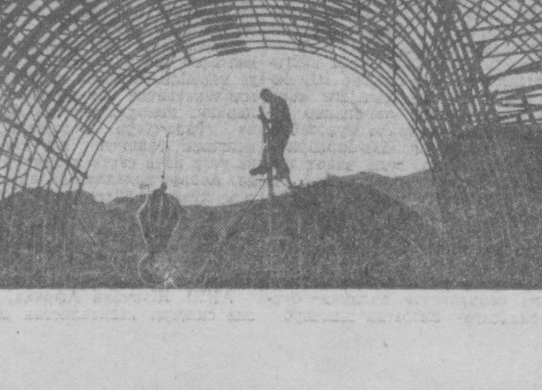

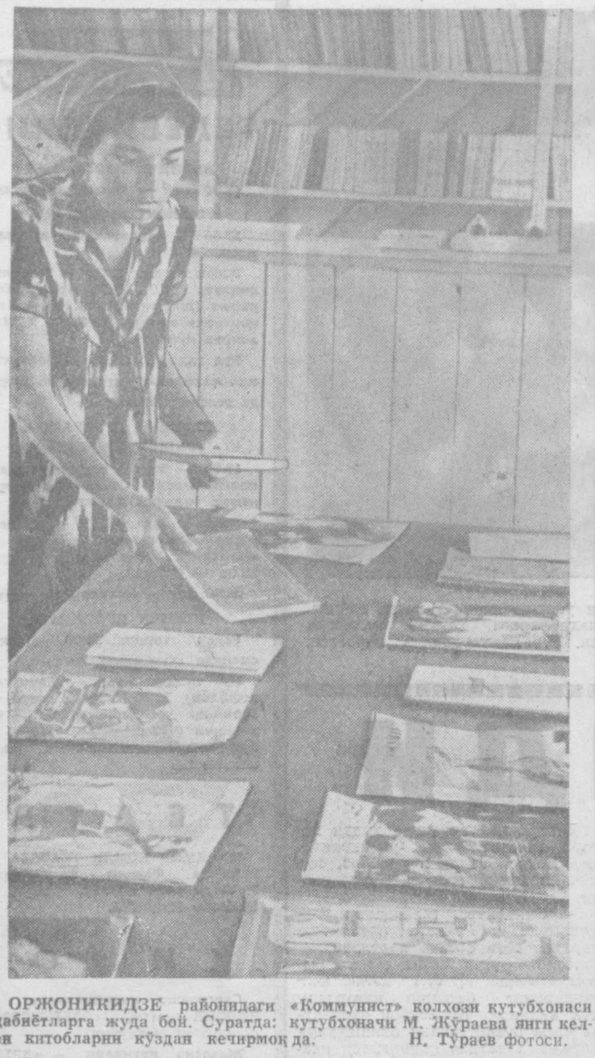

ОРЖОНИКИДЗЕ районидаги «Коммунист» колхози кутубхонаси адабиётларга жуда бой. Суратда: кутубхоначи М. Жўраева янги келган китобларни кўздан кечирмоқда. Н. Тўраев фотоси.

ОИЛА ВА БОЛА ТАРБИЯСИ

«Никоҳ ва оила тўғрисида СССР ва иттифоқчи республикалар Қонунларининг асослари» лойиҳаси жойларда қизғин муҳокама қилинди. Бу Қонун лойиҳаси ҳозирда амалда бўлган никоҳ ва оила ҳақидаги қонунларни такомиллаштириш, оилани мустаҳкамлашда муҳим аҳамиятга эгадир.

Никоҳ — оиланинг асоси. У давлат ва жамоат манфаатларини, эр билан хотиннинг, шунингдек болаларнинг шахсий ва мулкий манфаатларини муҳофаза қилишни кўзлаб, давлат органлари томонидан расмийлаштиришдир. Оилавий турмуш эса кишилар кундалик ҳаёти, бир-бирига бўлган муҳаббати, дўстлиги ва ҳурматининг ифодаси.

Оила ниҳоятда мураккаб бўлиб, эр билан аёлнинг ихтиёрий тузган иттифоқи, биргаликда турмуш кечиришдир. Уни жамият аъзоларининг бошланғич «ячейка»си деб ҳам айтиш мумкин. Шу ячейка аъзоларини бир-бирларига бўлган муносабатлари бевосита бола тарбиясига тааллуқлидир. Бола тарбияси ота-онанинг оилада тутган ўрни, хулқи, бир-бирига ҳурмати ва муомаласига боғлиқ.

Қонун лойиҳасида никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунларни такомиллаштириш билан бир қаторда бола тарбиясида ота-оналарнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, шунингдек вояга етган ва меҳнатга лаёқатли бўлган болаларнинг ишга яроқсиз ва ёрдамга муҳтож бўлиб қолган ота-онага нисбатан бўлган мажбуриятлари тўғрисида ҳам алоҳида эътибор берилди.

Бола тарбиясида ота билан онанинг ҳуқуқи тенг. Бола тарбиясидаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари бажарилмай, унга хилоф ишлар қилинса улар ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинадилар. Ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиш ва бундай ҳуқуқни тиклаш масаласи суд ҳукми билан амалга оширилади.

Никоҳ ва оила тўғрисидаги Қонун лойиҳаси, оила ва бола тарбияси масаласида муҳим ва принципиал ўзгаришларни амалдаги қонунларга киритишга тавсия қилади. Масалан, эр-хотин ўртасидаги никоҳни бекор қилиш масаласини олиб кўрайлик. Бу масала ҳам суд орқали ҳал этилади. Аммо, эркаклар никоҳни бекор қилиш тўғрисидаги аризасини, агар хотин ҳомиладор бўлса, шунингдек, бола туғилганидан сўнг бир йил мобайнида хотиннинг розилигисиз судга бериши мумкин эмас.

Ота-онанинг ўз фарзандлари тарбияси тўғрисидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларини кенгайтириш билан бир қаторда, вояга етган ва меҳнатга лаёқатли бўлган болаларнинг меҳнатга яроқсиз ва ёрдамга муҳтож бўлиб қолган ота-онасини таъминлаш мажбуриятларини ҳам кенгайтиради.

Қонун лойиҳасидаги принципиал масалалардан яна бири бола манфаати тўғрисида ғамхўрлик қилишдир. Эр-хотинлик масаласи фақат давлатнинг тегишли органлари орқали рўйхатдан ўтиб расмийлаштирилганидагина ҳақиқий деб ҳисобланади. Бу ҳолат бола тарбиясининг нормал бўлишини таъминлайди. Аммо, Қонун лойиҳаси эр-хотинлик факти юридик расмийлаштирилмаган ҳолда ҳам туғилган болани рўйхатдан ўтказиб, унга тегишли гувоҳнома беришга ижозат этади. Лекин, бундай имконият фақат эр билан хотиннинг биргаликда берган аризаси асосида расмийлаштирилади. Ариза бўлмаган тақдирда хотиннинг аризасига мувофиқ суд орқали расмийлаштирилади. Бу ҳол эр-хотиннинг биргаликда турмуш кечириб, баъзи бир объектив ва субъектив сабабларга кўра ўз вақтида рўйхатдан ўтолмай қолганликлари тасдиқланган шахсларга тегишли бўлиши лозим. Чунки, амалдаги қонунлар ҳамда никоҳ ва оила тўғрисида асосларнинг лойиҳаси ҳам тасодифий оила қуриб, сўнг уни бузиб, совет оиласига доғ туширувчиларга қарши курашни ўзининг асосий вазифаси деб ҳисоблайди.

Никоҳ ва оила тўғрисида СССР ва иттифоқчи республикалар Қонунларининг асосларига мувофиқ ҳамма республикалар, шу жумладан Ўзбекистон республикаси ҳам ўзининг никоҳ ва оила тўғрисидаги кодексини қабул қилиши керак. Шу муносабат билан баъзи таклиф ва мулоҳазаларни баён этишни ўринли деб ҳисоблаймиз.

Қонун лойиҳасида эр-хотиннинг мулкка бўлган эгалиги, ҳатто улардан бири ишламай, уй-рўзғор ва бола тарбияси ишлари билан машғул бўлганида ҳам тенг ҳуқуқли деб белгилайди. Аммо, вояга етмаган болаларнинг мулкка бўлган ҳуқуқлари тўғрисида ҳеч қандай тушунча берилмаган. Республика никоҳ ва оила тўғрисидаги кодекси қабул қилинаётганда буни ҳисобга олинса ёмон бўлмасди. Эр билан хотин айрим сабабларга кўра ажрашиб яшашлари мумкин. Улар ўртасидаги никоҳ бекор қилинганида, ўртадаги мулк баробар тақсим қилинади. Лекин, болаларнинг мулки ҳақида муҳокама қилинмай қолади. Шунинг учун ҳам эр-хотин ўртасидаги никоҳ бекор қилинган вақтда, суд тегишли мулкни уларга тенг бўлиш билан бирга вояга етмаган болаларнинг ҳам мулкка бўлган ҳиссасини (боланинг она тарбиясида ёки ота тарбиясида қолишидан қатъий назар) тарбияловчисининг жавобгарлигига қолдиришни ҳал этиши керак.

Ўз боласини боқиш ва тарбиясидан қасддан бош тортган ёки уларни ичкиликбозлик, безорилик, ўғирлик ва бошқа йўллар билан жамоат тартибини бузишга систематик равишда жалб этган ота-оналарни ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиниши Қонунда кўрсатилган. Шундай ота-оналар ишга яроқсиз ва ёрдамга муҳтож бўлиб қолганларида, вояга етган ва меҳнатга қобилиятли ўз фарзандларидан ёрдам олиш ҳуқуқидан ҳам маҳрум қилиш масаласини муҳокама этиш лозим. Чунки, улар ўз болалари ҳақида ғамхўрлик қилмай, ота-оналик ҳуқуқи ва мажбуриятларини суиистеъмол этадилар.

Қонун лойиҳаси, никоҳ ёшини эрлар ва аёллар учун 18 ёшдан белгилайди. Шунинг билан бирга қизларга нисбатан никоҳ ёшини бир қадар камайтириш, ҳар ҳолда икки ёшдан ошмаган ҳолда белгилаш масаласини иттифоқчи республикаларнинг компетенцияларига ҳавола қилади.

Ўзбекистон ССРнинг қабул қилинадиган никоҳ ва оила тўғрисидаги кодексида никоҳ ёшини эрлар учун 21, қизлар учун 17 ёшдан белгиланиши мақсадга мувофиқ деб ҳисобланади. Чунки, қизлар 17 ёшда ўрта мактабнинг 10 синфини тугаллаган бўладилар. Эрлар учун 21 ёшдан белгиланишида қуйидаги мулоҳазаларни ҳисобга олинди. Биринчидан, кўрсатилган ёшда ҳақиқий ҳарбий хизматни адо этган ёки олий ўқув юртларининг юқори курсларида ўқиётган бўлса, иккинчидан 21 ёшга кирган ўсмирлар мустақил равишда оилавий хўжаликни бошқариш имкониятига эга бўладилар.

Айрим эркаклар ўз хотини ва болалари бўла туриб, бошқа аёлга уйланадилар. Бундай ҳол жамоатчилик олдида руҳан айбланади ва қораланади. Агар, эркак иккинчи хотин билан ЗАГС орқали рўйхатдан ўтиб, бир хўжаликда яшаган бўлса, амалдаги жиноят қонуни билан айбдор қилинади. Бу ҳолат, шубҳасиз оилани мустаҳкамлаш ва бола тарбиясига эркакларнинг жавобгарлиги белгиланган деб ҳисоблаш лозим. Эркакнинг оилали эканлигини билатуриб, унга турмушга чиққан аёлларни ҳам жамоатчилик олдида, руҳан бўлсада, жавобгарлигини белгиловчи қонуний нормаларни киритиш масаласини ҳам муҳокама этиш лозим. Бу эса оилани мустаҳкамлаш ва бола тарбиясини яхшилашда ижобий роль ўйнайди.

Оиланинг мустаҳкам бўлиши эр билан хотиннинг бир-бирини ҳурмат қилишларига ҳам кўп жиҳатдан боғлиқ. Бу ҳол оила тарбиясини жамиятимиз талабига мувофиқ камол топтиришга имкон беради. Чунки, бола тарбияси аввало ота билан онанинг шарафли бурчидир.

Ф. МУҲИТДИНОВ,
Юридик фанлари кандидати.

БИР КОЛХОЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

ЙЎЛ РАВОН БЎЛАДИ

Шу кунларда Келесдаги йўл эксплуатация бошқармаси ишчилари колхозда йўл қурилиши ишларини қизғин бошлаб юбордилар. Улар 1 июлгача колхознинг марказий участкасидан то меҳмонхонагача бўлган 2000 метр йўлни, шунингдек, янги мактаб йўлини ҳамда фермага бориладиган йўлни асфальтлайдилар. Кўчалар қурилишига колхоз правлениеси 67862 сўм маблағ ажратди.

КОЛХОЗДА «ЯШИЛ ЁҚИЛҒИ»

Шу йилнинг ноябрь ойигача хўжаликдаги 210 хонадон, колхоз идораси, янги мактаб, колхоз фермаси тўла газлаштирилади. Бу ерда «Узбекгаз» бошқармасининг 2-тресги коллективи газлаштириш ишларини олиб боради. Колхозда капитал қурилиш учун ажратилган 279 минг сўм маблағнинг 50 минг сўми «яшил ёқилғи» учун сарфланди. Шунингдек, келгуси йили колхоз хонадонларининг ҳаммаси водопровод суви билан ҳам таъминланади.

ТУХУМ ВА ПИЛЛА СОТИШ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

Хўжаликнинг ишчан товуқбоқарлари беш йилликнинг учинчи йилида 68 минг дона тухум тайёрлаб, йиллик планни ошириб бажардилар. Колхоз пиллакорлари 4200 килограмм «кумуш тола» сотиб, бу соҳадаги планни ҳам бажаришди.

М. Абдувоҳидов.
Калинин районидаги генерал Собир Раҳимов номли колхоз.

ИҚБОЛ

Кечки дастурхон устида гап яна Ҳабибанинг турмушга чиқиш-чиқмаслигига келиб тақалди. Она чойдан бўшаган пиёлани Ҳабибага узатар экан, ётиғи билан қизининг юрагига қўл солиб кўрди.

— Қизим, ўрта мактабни бўлса мана, битириб ҳам олдинг. Отанг раҳматли ҳаёт бўлганида аллақачон ҳаракатга тушиб қоларди. Энди йўқ демагин қизим. Онангман ахир. Кўзимнинг очиғида тўйингни кўрсам дейман...

Фарзандлик ҳурмати билан она қалбига қулоқ бериб ўтирган Ҳабиба майин жилмайиб қўйди-да:

— Ойижон, шунча йил бағрингизга сиққан қизингиз энди сиғмай қолган бўлса майли, мен розиман.

— Вой-вой, нега ундай деяпсан, қизим. Нега ситиб чиқарар эканман, сен мени жони-танимсан.

— Гапингизга ишонмай ҳам қолдим, ойижон. Ундай бўлса нега энди мени зўрлаяпсиз,— деди Ҳабиба она юрагига қўл солиб,— ахир мен ўқишни давом эттиришим керак-ку. Сизни ким айтади., тушунган ўқитувчи аёл деб. Турмуш қуриш бўлса қочмайди. Ҳозир ўқиб олмасам, қачон ўқийман?

Она қизидан «сизни ким айтади тушунган ўқитувчи аёл» деган таънани эшитаман деб хаёлига келтирмаган эди. Шунинг учун бу борада осонгина енгилганлигини тан олди ва оналик меҳри билан деди.

— Энди, қиз бола бировнинг хасми бўларкан. Қиз узатиш, келин тушириш ота-онанинг вазифаси, болам. Шунчаки айтиб кўряпман-да. Ўқимоқчи бўлсанг ихтиёр ўзингда. Ўқиганинг яхши, болам.

Ҳа чиндан ҳам Ҳабиба ўқиди. У ана шунақа айтганини қиладиган бир сўзли қиз эди. Ҳабиба ўша йили Тошкентдаги чет тиллар педагогика институтининг немис тили факультетига муваффақиятли имтиҳон топширди. У, худди ўз онаси каби муаллима бўлишни, ёшларга билим асосларини сингдирувчи тарбиячи бўлишни ўрта мактабда ўқиб юрган чоғларидаёқ ўз олдига мақсад қилиб қўйган эди. Изланганга толе ёр дейишади. Ҳабиба келгуси толейи, иқболи йўлида тинмай изланди, ўқиди, ўрганди. Ҳабиба 1954 йилда институтни муваффақиятли тугатиб, ўзи туғилиб ўсган Бекобод шаҳрига немис тили ўқитувчиси бўлиб кириб борди.

Ҳабиба Тожиёрова дастлаб шаҳар мактабларидан бирида бўлажак ўқитувчи, инженер, врач ёки шарқшунос олимга немис тилини ўргатди. У ўзи танлаган олижаноб касбнинг ҳаёт тажрибаси билан улуғлаб борди. Ўқитувчиликнинг, айниқса ёшлар характерини ўрганишдаги нозик сирларини ҳаётдан олди. Институтда олган билими ва назарий таълимни ҳаёт тажрибаси билан мустаҳкамлаб, педагоглик фаолиятини такомиллаштирди. Ана шунинг учун ҳам Ҳабиба тез орада илмга чанқоқ ўқувчиларнинг меҳрибон тарбиячиси, мактаб коллективининг эса дилкаш, камтар, талабчан муаллимаси сифатида танилди.

1960 йил эди. Бекобод шаҳар халқ маорифи раҳбарлари Ҳабиба Тожиёровани бир вақтлари ўзи ўқиб битирган Маяковский номли мактабга келиб ўқитувчилик қилишни таклиф қилишади. Ахир, ўзингиз ўйланг, бундан ҳам юксак ишонч, бундан ҳам юксак шараф бўладими кишига? Мана бугун, Ҳабиба бир вақтлари ўзини ўқишга, ҳаётга узатган жонажон мактабида ўқитувчи. У бугун бир вақтлари ўзи таълим олган синфда шаҳарликлар фарзандларига таълим бермоқда. У бугун, бир вақтлари ўзига билим асосларини сингдирган меҳрибон ўқитувчилари билан бир сафда туриб, ёшлар онгига фан уруғини сочмоқда. Мана, бугун бекободликлар бир вақтлари ҳаётга узатиб қўйишган опалари, сингиллари, қизлари Ҳабиба Тожиёровага халқ вакиласи—депутати сифатида ҳам мурожаат қилишмоқда. Бундай юксак ишонч, катта ҳурмат ва иқбол тинимсиз меҳнат ва изланган кишигагина насиб бўлади.

Ҳабиба мактабда ёшларга билим асосларини сингдирар экан, фақат ўзигагина эмас, бошқа педа-

ДЕПУТАТ ва ҳаёт

гогларга ҳам талабчанлик қилди. У шаҳар Советининг халқ маорифи доимий комиссияси раиси сифатида ўқитувчи-педагогларнинг ҳар бир машғулотга олдиндан пухта тайёрланиб келиши, дарсларнинг ўзлаштирилиши, ўқувчиларнинг давомати устидан кўз-қулоқ бўлиб борди. Паст савияда дарс ўтадиган ҳамкасб ўқитувчиларни ёки худди ана шу синфда дарсларни ўзлаштирмай бораётган ўқувчиларни сезгудек бўлса, уларни ўзига яраша муомала қилди. Ўқитувчиларга дўстона маслаҳатлар берди. Қўйингчи, учраган камчиликни ўз вақтида бартараф қилмагунча кўнгли тинчимади.

Ҳақиқатан ҳам Ҳабиба ўз сўзига, ўз тажрибасига амал қиладиган тарбиячи. У ўзи таълим бераётган ўқувчилар орасида берилган дарсларни тайёрламай келадиган ёки дарсларни тез-тез қолдирадиган ўқувчини пайқадими, дарҳол у билан алоқани мустаҳкамлайди. Бунинг сирларини ўрганади. Ўрни келганда боланинг ўзига яраша иш буюриб, унинг руҳини кўтариб қўяди. Ана шу фурсатдан фойдаланиб, дарсдан бўш вақтларида ота-оналарига уй-рўзғор ишларида ёрдам бериб туришни уқтиради. Шундан кейин боланинг ҳаракатини, ўзининг унга ўтказган таъсирини кузатиб боради.

Масалан, қуйидаги бир фактни келтириб ўтиш мумкин. Шу мактабнинг 6-синф ўқувчилари А. Фатхуддинов, Ф. Қодиров, Р. Алиев, А. Қаҳҳоров ўтган йили синфда қолишди. Мактаб педагогик коллективи бу ўқувчиларнинг тарбияси билан шуғулланишни Ҳабиба Тожиёровага топширишди. Ҳабиба аввал ўқувчиларнинг ота-оналари билан, уларнинг шароитлари билан танишди. Якка-якка суҳбатлар ўтказди. Ўқувчилар психологиясини ўрганди. Аста-секин уларда ўқишга нисбатан кўникиш, ахлоқ-одобида, юриш-туришида ўрнак бўладиган хислатлар ҳосил қилди. Мана бугун эса меҳрибон ва ғамхўр тарбиячи Ҳабибанинг меҳнати зое кетгани йўқ. Улар яхши ва аъло баҳолар билан синфдан-синфга ўтишди.

Юқорида биз Ҳабиба Тожиёровани шаҳарликлар депутат сифатида ҳам ҳурмат билан тилга олади дедик. Дарвоқе, шундай Ҳабиба ёшларга билим асосларини сингдиришда, уларни келажакнинг етук кишилари қилиб тарбиялашда, халқ хизматкори сифатида сайловчилар хизматида доимо ҳозир турганлиги учун ҳам бекободликлар уни икки сайловдан буён ўзларининг вакиллари, шаҳар Советининг депутатлигига сайлаб келишмоқда.

Ҳабибанинг иши жуда кўп. У мактабда, ўқувчилар орасида. У, ўқувчилар уйида. У, доимий комиссия аъзолари орасида. У сайловчилар ҳузурида. Мана, бугун ҳам ўзи учун овоз берган сайловчи аёл Аширжон опанинг орзини тинглаб ўтирибди. Ҳабиба аёл дардини эшитиб кетавергани йўқ. Вақт топиб унинг уйида бўлди. Эри Турдимурод Алимов билан суҳбат қилди. Ёш бўлса ҳам унга опалик насиҳатларини қилди. Арзимас оила жанжали уруғи сочилган бу хонадонга аҳиллик, ширинсуханлик уруғини сепди.

Ҳабиба Тожиёрова ҳузурига қора тортиб келган ҳар бир сайловчининг арзи ёки шикоятини қунт билан эшитади. Уларнинг истак ва талабларини иложи борича қондиришга ё иши билан, ё сўзи билан кўнгил олишга ҳаракат қилади. Ана шунинг учун ҳам сайловчилар тортинмай қандай масала бўлмасин мурожаат қилишга, маслаҳатларини олишга ўрганиб қолишган. Мана, бугун ана шу камтар ва ишчан депутат муаллиманинг ҳаракати билан кўчалар теп-текис асфальт қилинди. Водопровод кранлари ётқизилди. Бир неча кўп болали оилаларнинг арзандалари Ҳабибанинг иштироки билан болалар боғча ва яслиларига жойлаштирилди. Ўзлари учун янги уй қураётган кишиларга шаҳар ижроия комитетидан шифер ва бошқа қурилиш материаллари ундириб берилди.

Ана шундай. Ҳабиба мактабда муаллима, шаҳар Советида халқ вакили—депутат. Уйда эса тўрт фарзанднинг онаси., меҳрибон тарбиячи. Биз Тожиёрованинг бошлаган қутлуғ қадамига бундан кейин ҳам катта муваффақиятлар тилакдоши бўлиб қоламиз.

А. ШАЙХОВ,
Э. ҚОДИРОВ.

КЎЧА ҲУСНИ

Шу кунларда йўлингиз тушиб, пойтахтимизнинг Пушкин кўчасидан ўтсангиз унинг таниб бўлмас даражада ўзгариб кетганини кўриб, қувонасиз. Кўчанинг икки юзида қардош москвалик бинокорлар иш олиб бормоқдалар.

Марказ 1 ва марказ 2 кварталларида 230 минг квадрат метр ҳажмида турар-жой бинолари барпо этилмоқда. Булардан 34 таси 4 қаватли, 13 таси 9 қаватли бинолар бўлади. Улар марказ қиёфасига яна ҳусн қўшади.

Бундан ташқари, 3 та мактаб, болалар боғча ва яслилари бинолари ҳам барпо этиляпти. Бу биноларнинг кўпи тошкентликларга совға қилинди. Жумладан, Гоголь кўчаси томонидаги 5 та 4 қаватли бино қурилиши тугалланиб, атрофи гулзорга айлантирилди, бошқа биноларга эса сайқал берилмоқда.

Қисқа муддатда Пушкин, Жуковский, Ҳ. Олимжон, Советская кўчалари орасида ҳам ўнлаб бинолар қад кўтарди.

Айниқса, Жуковский кўчасида қад кўтарган бинолар атрофи жуда кўркам. Гулзорлар, болалар майдончалари кишини қувонтиради.

— Яқин кунларда яна 200 дан ортиқ кишига янги квартиралар калитини топширамиз,— дейди бош прораб ўртоқ В. Шалинский.

Қурувчи дўстларимиз иш суръатини кун сайин оширмоқдалар.

С. СУЛТОНОВ.

ДУНЁ ХАБАРЛАРИ

МАМЛАКАТЛАР
ОДАМЛАР
ВОҚЕАЛАР

СОВЕТ КЕМАЛАРИНИНГ АДАНГА ВИЗИТИ

АДАН. (ТАСС). «Димитрий Пожарский» крейсери, сувости кемаларига қарши фойдаланиладиган «Стерегущчий» кемаси ва «Полярник» танкеридан иборат совет кемалари отряди визит билан Адан портига келди. Совет кемалари отрядининг командири контр-адмирал Н. И. Ховрин Аданга келгач президент саройига ташриф буюрди.

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ ЗАРБАЛАРИ

ХАНОЙ. (ТАСС). Жанубий Вьетнам халқ озодлик қуролли кучларининг жангчилари 19 ва 20 июндаги икки кунлик жанг вақтида Американинг юздан ортиқ солдатини сафдан чиқардилар. Бу жанглар 160-тепалик (Куинчи вилоятининг шимолий қисми) ва Байсондан беш километр ғарбдаги районда бўлиб ўтди, деб хабар беради озодлик агентлиги хабарига асосланиб ВИА агентлиги.

ИТАЛИЯНИНГ ЯНГИ ҲУКУМАТИ

РИМ, 25 июнь. (ТАСС). Д. Леоне тузган ва ўзи бошчилик қиладиган Италиянинг янги ҳукуматини бутун мамлакат президенти Д. Сарагат Квиринал саройида қабул қилди ва ҳукумат расмий қасамёд қилди.

Христиан демократик партия вакилларидан иборат Леоне ҳукуматида Медичий ташқи ишлар министри лавозимини, Рестиво—ички ишлар министри, Гуи—мудофаа министри, Руссо—ташқи савдо министри лавозимларини эгалладилар.

Португалиялик колонизаторларга қарши кураш

ДАКАР, 26 июнь. (ТАСС). «Португалия Гвинеяси»нинг озодлик армияси жангчилари 10 июндаги жангда 52 португалиялик қароқчини қириб ташладилар. Ана шу ҳақда мустақил Гвинея ва Яшил бурун (ПАИГК) партиясининг Африка штаб квартираси ахборотида хабар қилинади.

Ахборотда яна шу нарса таъкидланадики, ПАИГК ватанпарварлари Гунтума ва Сарежамбалам районларида салазарчиларнинг мустаҳкамланган лагерини бутунлай тор-мор келтирдилар.

АРГЕНТИНАДА РЕПРЕССИЯЛАР

БУЭНОС-АЙРЕС. «Нуэстра Палабра» газетасининг берган хабарига кўра Аргентинадаги порт ишчилари касаба союзи бирлашмасининг бош секретари Эустакио Толоса беш йиллик қамоқ жазосига ҳукм қилинди. Сўнгги кунларда Аргентинада мамлакат меҳнаткашларининг оммавий ташкилоти вакилларидан 34 киши қамоққа олинди ва суд жавобгарлигига тортилди.

Газета мамлакатнинг қамоққа олинган прогрессив ва демократик кучларини озод қилишни талаб этишга чақирди. (ТАСС).

НАРҲ-НАВО ОШМОҚДА

МОНТЕВИДИО, 26 июнь. (ТАСС). Шу йилнинг ўтган беш ойи мобайнида Уругвайда ҳаёт кечириш 48,7 процентга оғирлашди. Бу ҳақда университет экономика факультетининг ойлик статистика докладида хабар берилади. Май ойида кун кечириш 10,9 процент, сўнгги 12 ой ичида эса 160,1 процент қимматлашди.

Ўтган ойда кийим-кечак, истеъмол моллари нархи, уй-жойлар ҳақи айниқса кескин ошди. Ун ва ун маҳсулотлари 30,2 процент, тухум деярлик 50 процент, ёғ 28, 9 процентга ошган. Электр қуввати, телефон ва газдан фойдаланиш ҳақлари кескин кўпайтирилган.

Мамлакатда бу ой ҳам қимматчилик давом этяпти. Монтевидио шаҳар мэри автобусларда юриш ҳақининг оширилганлиги ҳақида декретга қўл қўйди.

ҲИНДИСТОНДА СУВ ТОШҚИНИ

ҲИНДИСТОН. Ассом штатидаги 250 минг аҳоли сув тошқини натижасида бошпанасиз қолди. Бу фожиа Брахмапутра дарёси сувининг кўпайиб, тошиб кетганлиги натижасида содир бўлди. Ушбу штатдаги кўпгина экинзорлар қаттиқ зарар кўрди. (ТАСС).

Р. АБЕРНЕТИ — ҚАМОҚҚА ТАШЛАНДИ

ВАШИНГТОН, 26 июнь. (ТАСС). Камбағалларнинг Вашингтонга юриши раҳбари руҳоний Ральф Абернети кеча 20 кунлик қамоқ жазосига ҳукм қилинди. У «қонунга хилоф» йиғилишда қатнашганликда айбланади.

Р. Абернети камбағалларнинг норозилик намойиши вақтида конгресс биноси олдида қамоққа олинган. Камбағаллар конгресс аъзоларидан 10 миллионлаб оч-яланғоч америкаликларнинг оғир тақдирига эътибор билан қарашни талаб этдилар.

НИЛ СОҲИЛИДА

ҚОҲИРА. Нил дарёсининг тошадиган вақти яқинлашмоқда. Қачонлардир худди шу пайт Миср аҳолиси учун энг ташвишли вақт ҳисобланарди. Чунки шу пайтда Нил дарёсида сув тошиб, оғир оқибатларга сабаб бўларди.

Эндиликда Миср деҳқонларининг ташвишланишига ҳожат қолмади. Чунки дарёдан оқиб келаётган сувнинг бир қисмини баланд Асвон тўғони ўзига қабул қилиб олади. Бу тўғон сувни ўзида йиғиб, керак пайтда қир ва адирларга тарқатиб туради.

Баланд Асвон тўғонида Нил дарёсидаги сувни қабул қилишга тайёргарлик кўрилмоқда. Бу йил тўғон 80 миллиард кубометр сувни қабул қилиб олади. Бу ўтган йилдагига қараганда икки марта кўпдир. (ТАСС).

ХУЛИАН ГРЕМАУ ҚАЕРГА КЎМИЛГАН

ПАРИЖ, 26 июнь. (ТАСС). Хулиан Гремау фашизмга қарши жасур курашчи бўлиб, 1963 йилнинг апрелида франкочилар томонидан отиб ўлдирилган эди. У Мадрид шаҳри яқинидаги Карабанчель қабристонига кўмилган. Бу ҳақда фақат кечагина маълум бўлди.

Франко полицияси Гремау дафн этилган жойни беш йил вақт давомида айтмай келди. Кеча коммунистнинг тул қолган хотини Анджела Гремаунинг бир неча марта қилган илтимосларидан кейин қатл этилган Хулиан Гремаунинг жасади Карабанчель турмаси билан ёнма-ён жойлашган қабристонга кўмилганлиги расмий равишда эълон қилинди. Гремау ўзининг сўнгги ҳаётини ана шу турмада кечирган эди. Анджела Гремау Испания қабристонлари генерал директори устидан тергов иши қўзғади. Чунки, генерал директорнинг кўрсатмаси ва унинг ҳомийлигида Хулиан Гремау жасади кўмилган жой яшириб келинган.

ПОЛИГОНЛАР КЕНГАЙТИРИЛМОҚДА

БОНН, (ТАСС). НАТОнинг. Зеннелагерь (ГФР) полигони яна бирмунча кенгайтирилади, деб хабар беради «Франкфуртер Альгемайне» газетаси.

Газетанинг таъкидлашича, бу полигон «Ғарбий Европадаги энг замонавий машқ полигонларидан бири бўлиши керак».

Ҳозирги вақтда бундесвер бўлинмалари ва қисмлари билан биргаликда полигон территориясида Англия, Дания, Голландия, Бельгия, Канада ва Америка қўшинлари машқ ўтказмоқдалар.

БЕРЛИН. ГДР пойтахтида «Европанинг озод қилиниши» фильми суратга олинмоқда. Суратда: фильм режиссёри Ю. Н. ОЗЕРОВ (ўртада) фильм қатнашчилари билан.

К. Савин фотоси.
ТАСС фотохроникаси.

●

МАВРИКИЙ— Африканинг шарқий соҳилида жойлашган Ҳинд океанидаги энг кичик давлатлар. Мамлакат аҳолиси 800 минг кишини ташкил этади. Унда осиёликлар, европаликлар ва Африкадан келган халқлар яшайди.

С. Кулик фотоси.
ТАСС фотохроникаси.

ЧИРЧИҚЛИКЛАР ТАСВИРИЙ САНЪАТДА

Кўргазмага қўйилган портретларнинг кўпчилиги чирчиқликларга таниш. Бу асарларнинг бирида машҳур машинасознинг образи акс эттирилган бўлса, яна бирида меҳнат ветерани тасвирланган. Коммунистик меҳнат зарбдорларининг портретлари ҳам кўргазмадан муносиб ўрин олган.

Кўргазма экспозициясида намойиш қилинаётган асарларнинг аксарияти Чирчиқ саноат корхоналарининг донгдор ишчилари, шаҳар ёшларига бағишлангав. Уларни чирчиқлик ҳаваскор мўйқалам соҳиблари яратишган.

Чирчиқдаги кимёгарлар маданият саройида ташкил этилган бу катта кўргазма экспонатларга бой. Диёр манзараси акс эттирилган лирик пейзажлар ҳам, қуюқ ўрмонни эслатувчи боғ-роғлар тасвири ҳам эътиборни ўзига тортади.

Маданият саройи ҳузуридаги халқ тасвирий санъат студияси аъзолари кучи билан тайёрланган бу асарлар кўргазмаси Ленин комсомолининг юбилей 50 йиллигига бағишланди. Юбилей кўргазмаси экспонатлари шаҳар корхоналарида ҳам намойиш қилинади.

МОҲИР БИНОКОР

Ўктамжон бинокор бўлиб ишлаётганига 10 йил бўлди. У қурилишга келганда ҳали тажрибасиз ёш йигит эди. Лекин бу касбга зўр иштиёқ билан берилиши натижасида бинокорлик касбининг сирларини тез кунда ўрганиб олади. Ўктамжон аста-секин коллектив ҳурматини, ишончини қозонади. Унга масъулиятли вазифа топширилади. У бригада бошлиғи этиб тайинланади.

Ўктам Шахобов бошчилик қилаётган ғишт терувчилар бригадаси аъзолари муҳташам биноларни тез ва соз қуришяпти, мажбуриятларини ҳамиша ортиғи билан адо этишяпти.

160-трест 1-«Химстрой» бошқармасининг илғор бригада бошлиғи Ў. Шахобов ўтган йили «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» медали билан мукофотланди. Моҳир бинокор шу кунларда янада зўр ғайрат ва шижоат кўрсатиб ишламоқда.

М. МИРСУЛТОНОВ.

ТОШКЕНТДА юз берган табиий офат — зилзиладан сўнг мактаб-интернатларда таълим олаётган ўғил-қизларнинг катта группаси Москва ва Ленинграддаги тарбия ўчоқларига ўқишга юборилган эди. Яқинда улар яна қадрдон шаҳарларига қайтиб келишди. Чапдаги суратда: Москвадаги 68-мактаб интернатда таълим олган 7-синф ўқувчиларидан бир группаси. Р. Шамсуддинов фотоси, (ЎзТАГ), ўнгда салқин анҳор бўйида. А. Тўраев фотоэтюди.

ВАТАН ФАРЗАНДИ

ҚУРБОНБОЙ уйқудан уйғонганида электр нурларига чўмган унча катта бўлмаган темир йўл станцияси орқада қолган эди.

Эшелоннинг икки ёнида ҳали олтинранг баргларини сақлаб турган қайинлар саф тортган бўлиб, улар олдинда узоқ бир жойда бирбирлари билан қўшилиб йўлни тўсиб қўядигандек туюларди.

Қурбонбой деразадан маҳлиё бўлиб томоша қиларди. Кўз олдидан эса ўтган кунлар манзаралари бирин-кетин кино лентасидек ўтарди: район ҳарбий комиссари Кассановнинг хорғин чеҳраси, Қурбонбой ҳа деб фронтга юборишни илтимос қилавериб, бу кишининг жонига теккан эди; станциядаги ола-ғовур, кейин Кассановнинг хайрлашиш пайтидаги очиқ чеҳраси:

— Мана, Қурбонбой, Ватанни ҳимоя қилишга сенга ҳам навбат келди. Сен, шайтон, роса жонимга тегдинг-да,— деган эди ўшанда Кассанов.

Онаси унинг бўйнидан қучиб индамай ўпаверди. Отаси бўлса бир четда қовоқлари солинган ҳолда ерга боқиб турарди.

Поезд бир неча кундан кейин Улан-Удега келиб тўхтади. Таъби тирриқ бўлган Қурбонбой платформага тушди. Бир четда турган оқ сочли полковникка мурожаат қилди.

— Бу нима деган гап, ўртоқ полковник? Мен кўнгилли бўлиб фронтга ёзилган бўлсам-у, мени фронт орқасига олиб келиб ташлашди.

Полковник қорачадан келган бу йигитга бир назар ташлаб, калта мўйловини силаб, дўстона оҳангда деди:

— Яхши жанг қилиш учун кўп нарсани билиш керак. Сиз мана шу ерда бунга ўрганасиз.

Тамаки тутунига тўлган вагондан соф ҳавога чиқиб нафас олиш, мускулларни ҳаракатга келтириш қандай яхши.

Қурбонбой Улан-Удеда бир неча ой қолиб кетди. Лекин умри бекорга ўтмади. Бу ерда ҳарбий маҳоратни эгаллади. Мерган жангчи бўлиб жангга йўл олди.

Қурбонбойнинг уруш йўли Днепр соҳилидан бошланди.

...Осмон портлаётган снарядлар ва чийиллаётган бомбардимончи самолётларнинг овози билан тўлган. Ердан кўтарилган тутун ва тўзон қуёш юзини тўсиб олган, бунинг натижасида осмон қандайдир ғалати сарғиш тус олганди.

Қурбонбойнинг взводи станциядаги узун пакгаузда жойлашди. Сержант Қурбонбой Бисембаев пакгауз ўртасида тургани ҳолда бор товуши билан жангчиларга:

— Душман кузатилсин!— деб буйруқ берди.

Душман ҳар бир дақиқада бу ерга, пакгаузга келиб қолиши мумкин.

— Нима учун шу пайтгача душман батареяси аниқланмади?—сўради Қурбонбой пулемётчилардан.

Пулемётчиларнинг жавоби эшитилмади. Чунки шу пайт снаряд портлади. Пол тахталари худди қандайдир бақувват қўл кўчиргандек занглаган михлари билан қўпорилиб кетди.

— Ана!— қичқирди Қурбонбой бармоғи билан ҳавони кўрсатиб иккинчи уйнинг орқа томонида, ўнгда!

Темир йўлнинг четидаги уйлар ўртасида ўктин-ўктин кучли аланга чиқиб турарди.

— Боғча томонга ўт!— Қурбонбой тешик ёнига келиб тўла дискни бўшатди. Кейин пулемёт товушидан ҳам баланд келишга уриниб буюрди:

— Жойлар ўзгартирилсин!

Солдатлар бир зумда чердакнинг нариги бошига ўтиб олишди. Қурбонбой дераза ромини синдириб, пулемёт стволини чиқарди. Ўқ овози янграб кетди. Икки уй ўртасидан чиқиб турган аланга йўқолди ва шундан кейин бошқа кўринмади. Жимжитлик бошланди.

— Бўлдими?— Қурбонбойга қараб ҳайрон бўлиб сўради, биринчи номер.

— Бопладинглар, азаматлар!— мақтади Қурбонбой.

Тўсатдан у пакгаузда ёрилган минани эслаб, югурганича пастга тушиб кетди. Биринчи бўлиб унинг кўзига Попов кўринди. У девор тагида ўтирарди. Бир нимани кўргандек Қурбонбойга илтижо билан қаради.

— Сизга нима бўлди, Попов?— ташвишланиб сўради Қурбонбой.

— Озгина яраландим, ўртоқ сержант, — деди у. Ярадор бўлганига унинг ўзи ҳам ишонмагандек эди. У Қурбонбойга шундай қарардики, гўё унинг келиши билан ҳамма нарса аён бўладигандек...

— Мана бу еримга,— деди йигит, лекин қаерлигини кўрсатиш учун қимирламади ҳам, кейин қўшимча қилди,— яхшиси ўзим...

— Сиз эплай олмайсиз-ку?— у санитария сумкасидан қайчи чиқариб, эпчиллик билан гимнастеркани йиртди. Худди бутун умрини яра боғлаш билан ўтказган кишидек дадил ҳаракат қиларди.

Жангчилар келиб қолишди. Улар Қурбонбойга доклад қилишди: икки киши ўлган, олти киши ярадор, улардан иккиси оғир аҳволда.

Ўлганларнинг номини эшитганда Қурбонбой юзини четга ўгирди. Жангчилар бўлинма командирига тикилганларича жим бўлиб қолишди.

— Ярадорларни бу ерга олиб келиш керак,— буюрди Қурбонбой,— бу ер тинчроқ.

У ўзининг ғамгин назарини бир кишидан бошқа кишига ўтказган ҳолда жим турарди. Жангчи Хусамуддинов секингина сўради:

— Энди нима қиламиз, ўртоқ сержант?

— Жойимизда қоламиз!

— Есть жойимизда қолишга!— чертиб-чертиб жавоб берди Хусамуддинов. Бошқалар ҳам кетишди. Кўнгилсиз хаёллар Қурбонбойга тинчлик бермасди:. Алоқачининг команда пунктига маълумот олиб кетганига анча бўлди, лекин ҳанузгача ундан дарак йўқ.

Шу пайт бошдан-оёқ лойга беланган алоқачи ефрейтор Сактаганов пакгауз эшиги олдида пайдо бўлиб қолди. Уни Қурбонбой сезмади.

Алоқачи доклад қилди. Қурбонбой ишнинг пачавалигини тушунди.

Ефрейтор оҳиста товуш билан, энтикиб гапирарди:

— Ўрмонда немислар бор. Улар ҳамма жойда бор. Темир йўл яқинида мени ўққа тутишди.

Алоқачи қўлқопини ечиб, совуқ қотган қўлларига пуфлай бошлади.

— Сиз ҳозироқ ўша томонга жўнанг,— боши билан эшик томонга ишора қилди,— йўлни ўзингиз биласиз...

Қурбонбой яна девордаги тешик яқинига келиб, ташқарига қаради. Ҳамма ишни пухта ўйлаб олмоқчи бўлди. Кейин бу фикридан қайтди, ўйлаб ўтирадиган жойи йўқ, чорасиз аҳволга тушиб қолганимиз аниқ деган фикрга келди.

— Бўлмаса мен кетдим, ўртоқ сержант,— бир оз сукунатдан кейин мурожаат қилди Сактаганов.

Қандайдир хаёллар билан банд бўлган Қурбонбой боши билан маъқул ишорасини қилди. Сактаганов сержант Хусамуддиновнинг олдига келди:

—Адрèсимни биласан, Газиз,— тез-тез пичирлади алоқачи,— бирор гап бўлиб қолса онамга маълум қил.

— Қўйсанг-чи... — деди сержант,— ҳеч гап бўлмайди. Боравер!

Сактаганов тамаки қолдиғини оёғи билан босиб ўчириб, эшикдан чиқиб кетди...

Гитлерчилар яна ўқ ёғдира бошладилар. Биринчи миналар вайрон бўлган темир йўлнинг нариги томонига тушди.

Қурбонбой ўз истеҳкомлари чизиғи бўйлаб эмаклаб кетди. У солдатларнинг олдида тўхтаб:

— Башарти фрицлар яна тумшуғини суқса, бу ердан тирик кетолмайдилар!— деди.

Қурбонбой қўл пулеметини четга олиб ўтишни буюрди, турган жойи унинг назарида унчалик мустаҳкам эмас эди.

Фашистлар ўқ ёмғирини кучайтирдилар. Миналар портлаши тезлашди. Душман янги батареяни ишга солди. Биз томондан бир неча киши ўлди. Қурбонбой тиззалаб туриб, ғишт орасидан мўралади. Кимдир унинг ёнгинасида тиззалади. Қурбонбой қайрилиб қараган эди, младший сержант Морозовни кўрди.

— Сизларда аҳвол қандай?— сўради Қурбонбой. Морозов саволни тушунмагандек бўлиб ўз командирига қаради.

ВОҚЕИЙ ҚИССАДАН ПАРЧА

— Мен ярадорлар тўғрисида сўраяпман!— бақирди Қурбонбой.

— Бинт тугади.

— Кўйлаклар йиртилсин!—буюрди командир.

— Есть!—жавоб берди младший сержант.

Қурбонбой бу маррани қўриқлаб турган кишиларнинг сафи сийраклашиб бораётганини тушунарди. Бу эса унинг ғазабини қайнатди. Командирнинг мускуллари худди сакраш олдидан бўладигандек бир жойга тўпланди. Қурбонбой ўз юрагининг уришини баралла эшитарди. Ортиқ ўзини тутиб туролмай ўрнидан сакраб турди. Худди шу пайт даҳшатли гумбирлаш бинони ларзага келтирди. Қурбонбойга бинонинг шифти бошига қулаб тушгандек бўлиб туюлди. Душман снаряди томга теккан эди.

Кутилмаганда ўқ овозлари тўхтади ва кишини ҳайрон қолдирадиган жимликда кузатувчининг шошиб айтган сўзлари янгради:

— Фашистлар ҳужумга ўтишди.

Чанг орасида Қурбонбой қора шарпаларнинг липиллаб кўринишини зўрға пайқади. Шарпалар темир йўл тепалигида эмаклашмоқда. Қурбонбойнинг бутун диққатини ана шу қора шарпалар ўзига тортган эди. У орқасига қарамай қичқирди:

— Гитлерчиларга қарата!—бир дақиқа сукут қилди,— ўт очилсин!

Автомат ва пулеметларнинг тириллашидан бошқа ҳеч нарса эшитилмай қолди. Кишилар деразаларга ёпишган ҳолда отишмоқда эди. Пакгауз ичи гўё ўнлаб чироқлар силкиниб ва липиллаб тургандек бир дақиқа ёришиб кетди. Бу нурлар қисилиб турган кўзларни, ўсган соқол-мўйловларни, шипни, оёқ остидаги сомонни бир онга липиллатиб кўрсатиб ўтарди.

Қурбонбой юқорига қараб югурди. Снаряд портлаши у ерда қандай вайроналик келтирганини у ҳали билмасди. Пулеметчилар зарар кўришмабди, улар душманга қарата отишмоқда. Полга иссиқ гилзалар тўкиларди.

— Ўқ-доримиз тугай деб қолди!— доклад қилди биринчи номер.

— Қани, менга берингларчи,— қуролни сўради Қурбонбой.

У пулемет олдида тиз чўкиб, бир тўда шарпани мўлжалга олди.

— Фашистлар бизнинг ўқимиздан кўра аввалроқ тугайдиганга ўхшайди,— деди у пулеметчиларни тинчлантириб.

Душман жуда яқин келиб қолди, Отишма пасая бошлади. Қурбонбой пастга тушиб, бир солдатни орқа томондан келадиган йўлларни диққат билан кузатиш тўғрисидаги буйруқ билан бўлинма командирларига юборди.

Кутилмаганда орқа томондан автоматнинг тириллаган овози эшитилди. Қурбонбой фашистларнинг пакгауз жойлашган тепаликни айланиб ўтишганини тушунди. Энди душман тўрт томондан бирданига ҳужум қилмоқда эди.

Қуюқ чанг кўтарилди. Бундан фойдаланган душман тобора яқинлашиб келаверди. Қурбонбой ракеталарни ишга сололмай қолди. Ракеталар пакгаузнинг вайрон бўлган қисмида қолган эди.

— Граналатар тайёрлансин!— буюрди Қурбонбой саф бўйлаб. У ўз солдатларига қараб тик турарди. Ҳамма ўз жойида. Қурбонбойнинг ёнида Хусамиддинов, ундан нарироқда Морозов унинг олдида тартиб билан териб қўйилган граналалар.

Қурбонбой нигоҳи Хусамуддиновнинг кўзи билан учрашди. Иккови ҳам бир фикрда эканликларини сўзсиз тушунишди. Ҳозир улар бағри кенг ернинг энди бир парча майдончага айланиб қолгани тўғрисида ўйлашарди. Мана шу майдонча энди улардан мадад кутмоқда.

Қурбонбой қалбида жўш ураётган интилишга бўйсуниб қичқирди.

Солдатлар бу шиорни уруш давомида кўп эшитишган, лекин ҳозир бу сўзлар мутлақо бошқача янгради. Энди, бу сўзлар фақат ҳаёт маъносинигина билдириб қолмай, балки шу ҳаётни зарур ва поёнсиз қилиб кўрсатмоқда эди.

Морозов ясаган лазарет—қоронғу бурчакдан ярадорлар чиқишди. Улар бир-бирини суяшган ҳолда пакгауз ўртасига келишди. Ҳали бир амаллаб юришга қурби етадиганлари сафга қайтишди.

Баланд бўйли йигит бир оёқлаб сакраб Морозовнинг олдига келиб ўтирди.

— Немислар қани?— сўради у хўжайиндек ва автоматга ўқ жойлади.

Қурбонбой эшик олдида ўтириб, икки қўли билан кўкрагини ушлаган Вася Ивановни кўрди. Унинг бу ерда қандай эмаклаб келганини тушуниш қийин бўлсада, Қурбонбой бунга таажжубланмади. Азоб-уқубат ва ажал кишилар устидан ўз ҳокимлигини йўқотганлиги ҳеч қандай ғайри-табиий ҳол эмас эди. Агар ҳозир ўлганлардан биронтаси қоронғулик ичидан чиқиб, автоматдан ўқ узабошласа Қурбонбой бунга ҳам таажжубланмаган бўларди.

Қурбонбой Васяга яқин келди, бошини энгаштирди. Йигит эшитилар-эшитилмас сўради:

— Менга граната...

Қурбонбой граната берди. Вася уни икки қўллаб олди.

— Агар бардош беролмасак керак бўлиб қолади.... —шивирлади у.

Деворнинг орқасида худди ноғора чалинаётгандек ўқ тарақлади. Иванов қаддини ростлаб, бор кучини йиғиб гранатани улоқтирди.

— Олинглар, газандалар! — қичқирди у. Граната автоматчиларнинг оёғи остида портлади.

Жанг бутун линия бўйлаб давом этмоқда. Ҳужум қилиб келганларнинг биринчи қаторлари йўқ қилинди. Қурбонбой окопларда нима бўлаётганини билиш учун қаради. Тўсатдан қоронғилик ичида қизил из қолдириб кетаётган учқун унинг эътиборини ўзига тортди. Қурбонбой ҳайратга келиб таққа тўхтади: бу қизил байроқ эди. У кўчага чиқиб, бино рўбарўсида тўхтади.

«Ур—ра—а!» овози —ёқимли музика садосидек ҳамма томондан баралла янгради.

Қурбонбой олдинга югурди, лекин чапдан ва ўнгдан югуриб келаётган кишилар ундан ўзиб кетишди.

Олдинда найзабозлик жанги бошланиб кетди, якка-якка милтиқ товушлари эшитиларди. Совет кўшинларининг янги кучлари аҳоли пунктига кирганини Қурбонбой тушунди. Улкан жангларнинг ўтлари яқинлашмоқда эди.

Қурбонбой Бисембаев катта жанговар йўлни босиб ўтди. 1943 йилда партия сафига кирди. Довюрак жангчининг қалби тетик, у жасоратлидир. Старая Руссани озод қилиш учун бўлган қизғин жангларда старший сержант Бисембаев бир ўзи душманнинг уч танки ва икки бронемашинасини яксон қилди.

* * *

Вагон ичи тамаки тутунига, шовқин-суронга тўла. Кимдир «Катюша»ни гармонда чалмоқда. Колхоз далаларида меҳнат қилаётган қизларнинг очиқ деразадан вагон ичкарисига эшитилаётган қўшиқлари худди шу куйга жўр бўлаётгандек. Қизлар бир дам ишларини қўйиб, ўтиб кетаётган вагонларга қарашади, солдатларга қараб қўлларини силкишади ва хандон ташлаб кулишиб, алланималар деб қичқиришади.

Қурбонбой деразага яқин келди. Кечқурунги шабадада нафас олиш қандай ҳузурли.

...1946 йилнинг августи. Мамлакат урушдан кейин иккинчи йил ҳосил кўтармоқда.

Қурбонбой кўз олдидан липиллаб ўтаётган колхоз далаларини кўриб маҳлиё бўлиб тикилиб қолди. Энди у ҳам колхозда ишлайди. Товоқсойда унинг қўллари сингари бақувват қўллар ҳамма вақт керак.

Лекин натижа Қурбонбой кутганча бўлиб чиқмади. Райком секретари у билан узоқ суҳбат қилди. Кейин кўзойнагини олиб деди:

— Гап шундай, ўртоқ Бисембаев. Сиз кўнгилдагидек жанг қилдингиз. Энди колхозда ҳам фойдангиз тегиши мумкин. Лекин энди сиз орамизда учраб турадиган баъзи бир майда безорилар билан шуғулланишингиз керак. Уларни тарбиялаш ва меҳнат, ҳаётга муҳаббат уйғотиш ҳаммамизнинг бурчимиз.

Секретарь Қурбонбойнинг кўзларига тикиларкан гапида давом этди:

— Сизнинг тўғрингизда, ўртоқ Бисембаев сизнинг намунали хизматингиз ҳақида кўп эшитганман. Аъло хизматингиз учун раҳмат. Баракалла сизга!

Қаюм ҒОЙИБНАЗАРОВ.
Улуғ Ватан урушининг қатнашчиси.

СПОРТ ХАБАРЛАРИ

МАЙДОНДА ЁШЛАР

Тошкентнинг деярли ҳамма спорт базалари республика ўсмирлари биринчи спорт ўйинларининг қатнашчилари ихтиёрига бериб қўйилди. Стадионлар, спорт майдончалари залларида бўлажак чемпионлар ва рекордчилар куч синашишмоқда.

Ўзбекистон ўсмирларининг спорт ўйинлари марказий «Пахтакор» стадионида тантанали равишда очилди. Бу ўйинлар Ленин комсомолининг 50 йиллик тўйига бағишланмоқда. «Буревестник», «Спартак», «Динамо», «Ёш куч», «Локомотив» «Меҳнат», «Меҳнат резервлари» спорт жамиятлари вакиллари беш кун мобайнида спортнинг 9 тури бўйича курашадилар. Ёш спортчилар орасидан энг яхшилари шу йил Украинанинг Киев, Донецк, Львов ва Днепропетровск шаҳарларида ўтадиган Бутуниттифоқ мусобақаларида қатнашадилар.

АРМИЯЧИЛАР ҒАЛАБАСИ

ЦСКА футболчилари 25 июнь куни «Торпедо»нинг Кутаиси командасини қабул қилдилар. Учрашувнинг биринчи бўлимида армиячилардан Шулятицкий ва Дударенко рақиблар дарвозасига икки тўп уришди. Учрашув тугаш арафасида торпедочи Чиканава битта жавоб тўпи киритди. Ҳисоб армиячилар фойдасига 2:1. Бу ғалабадан сўнг ЦСКА 8-ўринга кўтарилди. Грузин футболчилари эса 19-ўринда қолдилар.

БАСКЕТБОЛ ТУРНИРИ

Белоруссия пойтахти Минскда жаҳоннинг энг кучли командалари иштирокида баскетболчиларнинг олимпиадаолди турнири ўтказилди. Бу мусобақа олимпиада чемпиони — АҚШ терма командасининг ғалабаси билан тугади. Жаҳон чемпиони — СССР баскетболчилари иккинчи ўринда қолдилар. Учинчи ўрин мамлакатимизнинг ёшлар терма командаси ва сўнгги тўртинчи ўрин Югославия вакилларига тегди. АҚШ баскетболчилари СССР терма командаси билан бўлган ҳал қилувчи ўйинни 84:78 ҳисобида ғалаба билан якунлагач, биринчи ўринга кўтарилдилар. Жаҳоннинг бу икки энг кучли командаси Москвада яна қайтадан мусобақалашади.

СТАДИОНДАГИ ФОЖИА

Аргентина пойтахти Буэнос-Айресда яқинда мамлакатнинг икки футбол командаси — «Ривер Плайт» ва «Бока Хуниорс» командалари ўртасидаги мусобақадан сўнг (бу ўйин 0:0 ҳисобида тугади) стадионда жуда катта фожиа юз берди. Командалардан бирининг мухлислари газеталарни ёқиб, уни рақиблар томон ота бошладилар. Қуйи ярусларда ўтирган томошабинлар ташқарига чиқиб кетишга ошиқдилар. Аммо дарвозалар ёпилиб қолгани учун одамлар ўртасида шов-шув бошланди. Орқа қатордаги кишилар олдинги қатордагиларни эзиб қўйишди. Натижада 71 киши ўлди, 130 дан ортиқ футбол ишқибози ярадор бўлди.

ДОВОНГА ЭЛТУВЧИ ЙЎЛ.

А. Абалян фотоэтюди.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 — Кўрсатишлар программаси.

Ўзбек тилида: 18.00 — Теленгиликлар, 18.10 — Шаҳардан гапирамиз (телефильм), 18.40 — Халқ контроли амалда, 19.00 — Ҳ. Мавлонова куйлайди.

Рус тилида: 20.00 — Пойтахтимиз меҳмонлари (танаффус вақтида теленгиликлар).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.00 — Ўқув эшиттиришлари программаси. Студентлар учун немис тилидан машғулот.

Ўзбек тилида: 18.30 — Иншони қандай ёзмоқ керак? (олий ўқув юртларига кирувчилар учун), 19.00 — Физика.

20.00 дан — Москва кўрсатади.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 20.00 — Кино сменада (ҳужжатли фильм).

Рус тилида: 20.20 — Парк (кинофильм), 20.30 — Киев опера театрининг усталари, 21.30 — Будильник (мультфильм), 21.40 — Рус саҳнасининг чайкаси (телеспектакль).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 27/VI да Фарҳод ва Ширин, 28/VI да Жон қизлар, 29/VI да Мавлоно Муқимий.

КИНО

Саргузашт қидирувчилар — НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Жазосиз қотиллик — «ДРУЖБА» (жуфт соатларда), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Тилсим девор — «ДРУЖБА» (жуфт соатларда), «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Сўнгги чақмоқлар — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Евгений Урбанский — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Ҳиндулар суянчиғи — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Сангам (1-2-3 серия) —САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11, кундуз 4 ва кеч 8 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 9 ва 10.40 минутда бошланади).

Рад этиш — НАВОИЙ номли.

Сўнгги чақмоқлар — «РАКЕТА».

Ҳиндулар суянчиғи — «ФЕСТИВАЛЬ».

Жазосиз қотиллик — «ХИВА».

«Главташкентстрой» базасидаги 62-шаҳар ҳунар-техника билим юрти

1968—69 ўқув йилига қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

бўёқчи, электрпайвандчи, автослесарь, ғишт терувчи, дурадгор, саноат жиҳозларини тузатиш бўйича сантехник слесарь, электромонтёр.

Ўқиш муддати — 1-2 йил.

5-10 синф ҳажмида маълумоти бор бўлган 15 ёш ва ундан катта бўлган йигит ва қизлар қабул қилинади.

Машғулотлар — 1 сентябрдан бошланади.

Қабул қилинганлар уч маҳал овқат, кийим-кечак ва ишлаб чиқариш практикасини ўтаётган даврда иш ҳақи билан таъминланадилар.

Бошқа жойдан келганлар ётоқхона билан таъминланадилар.

Билим юртини тугатганлар Главташкентстройга ишга юбориладилар.

Ариза билим юрти директори номига ёзилади.

Аризага: етуклик аттестати ёки ўрта маълумот ҳақидаги аттестат, турар жойидан справка, соғлиғи ҳақида справка (справка формасини билим юртида олиш мумкин), таржимаи ҳол, 3 та 3х4 размердаги фотосурат, туғилганлиги ҳақидаги гувоҳнома ёки паспорт (ҳарбий билет ўзи билан бўлиши керак).

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Чилонзор массиви, Д-17 квартал, 38-уй (29 «а», 33 автобусларнинг «Д-17 квартал» бекати).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана, областного Совета депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — В35212, Редактор ўринбосарлари — В35885, В36232, Масъул секретарь — В34808, Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — В31936, Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — В33786, Партия турмуши, Ахборот ва спорт бўлимлари — В35811, Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — В39050, Совет қурилиши, маиший хизмат ва шаҳар хўжалиги бўлими — В38761, Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — В34048, Эълонлар бўлими — В38142, Коммутатор — В30249 дан В30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси Тошкент шаҳри

Р. 02563. ИНДЕКС — 64697. № 1892.